



BOSNA I HERCEGOVINA  
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE  
BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON GORAŽDE  
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU,  
KULTURU I SPORT

BOSNIA AND HERZEGOVINA  
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA  
BOSNIAN-PODRINJE CANTON GORAŽDE  
MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE,  
CULTURE AND SPORT

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА  
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ  
БОСАНСКО-ПОДРИЊСКИ КАНТОН ГОРАЖДЕ  
МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ,  
КУЛТУРУ И СПОРТ

# NASTAVNI PLAN PROGRAM

## za prvi razred devetogodišnje osnovne škole



## Sadržaj

Uvod.....	3
Nastavni plan za 1. razred devetogodišnje osnovne škole .....	5
Nastavni programi obaveznih predmeta.....	6
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost.....	6
Matematika.....	13
Moja okolina .....	19
Muzička/Glazbena kultura.....	26
Likovna kultura .....	34
Tjelesni i zdravstveni odgoj.....	39
Vannastavne aktivnosti .....	46
Pretpostavke za realizaciju svih programa.....	48
Smjernice za praćenje i opisno ocjenjivanje postignuća učenika.....	49

## U V O D

Reforma sistema odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini zahtijeva promjene u svim važnim segmentima tog sistema: promjenu nastavnih planova, osmišljeniji izbor sadržaja programa, usmjeravanje pažnje na sadržaje koji su važni u temeljnom obrazovanju (kao priprema za život i kao osnova za nastavak školovanja u srednjoj školi), promjenu metoda rada u nastavnom i vannastavnom radu, poboljšanje kvaliteta komunikacije među svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. **Reforma bi u prvi plan morala staviti dječiju dobrobit**, dobrobit zajednice, humaniziranje škole i razvijanje senzibiliteta u pristupima djetetu.

S obzirom na činjenicu da je svaka reforma dugotrajan proces, potrebno je mnogo obazrivosti i postupnosti u uvođenju promjena. Prije svega valja procijeniti šta će svaki korak u reformi izazvati u školi, među nastavnicima, djecom, roditeljima. Treba sačuvati naša dosadašnja pozitivna pedagoška iskustva, vrijedne elemente ukupnog pedagoškog nasljeđa, ali i prihvatiti ideje iz svijeta (kojih nije malo), a koje poboljšavaju kvalitet sistema odgoja i obrazovanja. U svemu je važno imati kriterij selektivnosti s obzirom na već evidentne spoznaje da su se neki modeli organizacije nastavnog rada pokazali uspješnijim i prihvatljivijim od drugih modela. Nužno je naći mjeru između novog i onog što je već dobilo pozitivnu potvrdu u školama. Treba imati na umu ukupne efekte promjena: da li će zbuniti, dezorijentirati, izazvati otpore, ili će od početka pridobiti za saradnju i motivirati da svi sudionici reforme i sami prihvate promjene s ciljem da mijenjaju odgojno obrazovni proces, ali utiču i na kvalitet življenja. Već je naglašeno da smo se opredijelili za pristup koji podrazumijeva oprez i obazrivost jer je nedopustivo eksperimentirati na djeci koja su najdragocjeniji resurs svake zemlje. Izabrali smo pristup koji obezbjeđuje realizaciju potrebnih priprema za uvođenje promjena, koji neće izazvati poremećaje u školama, a to znači da smo krenuli od uvođenja promjena na samom početku školovanja i u prvoj godini samo u prvom razredu. To znači da se promjene odnose na generaciju upisanih učenika u školskoj 2004/2005.godini. Reforma će pratiti ovu generaciju. To je prilika da se lagano i sistematično uvode promjene posredstvom priprema onih koji će te promjene realizirati.

Sama činjenica da šestogodišnje dijete postaje školskim obveznikom za sobom povlači promjenu svih važnih segmenata odgojno-obrazovnog procesa. Ne može biti riječi o prilagođavanju ranijih programa, preuzimanju ili bilo kakvim drugim vidovima improvizacije. To su novi sadržaji prilagođeni karakteristikama šestogodišnjeg djeteta. Mišljenje djeteta na ovom uzrastu je konkretno, interes prema igri i svim vidovima komunikacije veoma naglašen, dijete je otvoreno i radoznalo, vlada usmenim govorom u obimu koji obezbjeđuje komunikaciju i u nekim se aspektima govora približava govoru odraslih. Predstoji rad na finijim aspektima jezika i govora. To je vrijeme koje daje mogućnost korekcija. Vrijeme do desete godine smatra se najpogodnijim za učenje jezika, ali i za usvajanje svih bitnih sadržaja. I na fizičkom planu dijete doživljava intenzivne promjene, rast i razvoj. Neadekvatna briga može izazvati probleme u razvoju, dovesti do deformiteta. Na tim osnovama razvijaju se novi programi za razrede koji slijede. Neuvažavanje kontinuiteta u odgojno-obrazovnom procesu neminovno vodi frustracijama učenika, ali i nastavnika i roditelja. Osnovna karakteristika školskog rada jeste ozbiljnost u pristupu i odgovornost prema zajednici, profesionalna kompetencija, mogućnost anticipacije cilja, planski i organiziran pristup realizaciji svih segmenata koji vode ostvarenju tog cilja, razumijevanje filozofije odgoja i obrazovanja.

Izradi Nastavnog plana i programa za prvi razred devetogodišnje osnovne škole prethodile su važne aktivnosti: izrada i usvajanje Konceptije devetogodišnjeg obaveznog

odgoja i obrazovanja, usvajanje Okvirnog zakona i kantonalnih zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju.

Nastavni plan i program pojedinih nastavnih predmeta zasnovan je na temeljnim principima koncepcije, definiranom globalnom cilju i specifičnim ciljevima i posebno na očekivanim rezultatima učenja.

U Koncepciji je istaknuto da su rezultati izučavanja svih programa:

- Učenička pismenost u širem smislu riječi (čitanje i pisanje, numerička i informatička pismenost, medijska kultura);
- Posjedovanje ličnih vještina (mogućnost donošenja odluka, sposobnost uspješnog nošenja s teškoćama u životu, briga o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih, razvijenost pozitivnih navika, human odnos prema svakom živom biću);
- Spremnost učenika za prihvaćanje uloge odgovornog građanina (koliko cijeni kulturu i običaje drugih ljudi, koliko zastupa jednakost i pravdu, koliko utiče na atmosferu mira i tolerancije u zajednici);
- Sposobnost kritičkog mišljenja i uspješnog rješavanja problema;
- Razlike na nivou postignuća na početku i na kraju devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja;
- Sposobnost pozitivne komunikacije;
- Jasna predstava o značaju nauke i tehnologije u savremenom životu;
- Ovladavanje osnovnim znanjima dva strana jezika.

Svemu treba dodati estetsku dimenziju, **likovnu i muzičku pismenost** i sposobnost pojedinca da zna napraviti izbor u skladu s kriterijima lijepog u svim sadržajima.

### ***Najvažnije promjene koje donosi reforma osnovne škole:***

- Upis u školu djece mlađe hronološke dobi (sa 5, 5 godina), polazak u školu sa 6 godina;
- Osnovna škola traje devet godina (a ne osam);
- Novi Nastavni plan i program za sve razrede, od I - IX razreda;
- Temeljna znanja i vještine bit će u funkciji globalnog razvoja i globalnih interesa;
- Naglašenije afirmiranje novih i fleksibilnijih metoda učenja koje mijenjaju poziciju učenika u nastavi;
- Osnovna škola je obavezna i neselektivna za svu djecu bez obzira na razlike u sposobnostima.
- Djeca sa blažim smetnjama u razredu biti će integrirana u redovna odjeljenja;
- Povećana je odgovornost škole, nastavnika i svih zaposlenih, kao i zajednice u kojoj škola djeluje.
- Obaveze su jasno naznačene;
- U devetogodišnjoj školi ostvariće se bolja veza sadržaja koji su predmet izučavanja sa iskustvenim, životnim sadržajima i biće u funkciji pripremanja za odgovoran i svrsishodan život ;
- Devetogodišnja osnovna škola obezbijedit će temeljna znanja i vještine za uspješan nastavak školovanja u srednjoj školi;
- Visokoškolsko obrazovanje za sve profile nastavnika i uspostavljanje balansa u zastupljenosti stručnih, te didaktičko-metodičkih i pedagoško-psiholoških sadržaja u edukaciji nastavnika.

Programski sadržaji nastavnih predmeta koji se izučavaju u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole obezbjeđuju:

- Osnovna znanja, vještine, navike i vrijednosti kao osnovu za izučavanje ovih predmeta u drugom razredu
- Specifične sadržaje i znanja vezana za lokalnu zajednicu

**Nastavni plan i program svakog nastavnog predmeta sadrži ove dijelove:**

- Uloga i značaj nastavnog predmeta
- Cilj izučavanja, odgojno-obrazovni ciljevi
- Sadržaji
- Očekivani rezultati učenja
- Indikatori ospješnosti
- Objašnjenja i didaktičko-metodičke napomene
- Smjernice za praćenje napredovanja učenika, procjenjivanje nivoa postignuća

U skladu s Konceptijom devetogodišnjeg obaveznog odgoja i obrazovanja, nastavni planovi i programi kantona sastoje se od:

- a) **Općeg dijela - zajedničke jezgre**
- b) **Posebnog dijela - lokalne komponente**

- **Zajednička jezgra**

Zajednička jezgra su sadržaji pojedinih nastavnih predmeta bez kojih predmet ne može postojati (primjereni uzrastu učenika), pojmovi koji daju identitet nastavnom predmetu. Tu su i sadržaji koji obezbjeđuju kvalitetnu i korektnu informaciju o onima koji su pored nas i sa nama (umjetnička, naučna, tehnička ostvarenja, rezultati u kulturi i kulturnom nasljeđu, običaji). Zajednička jezgra obezbjeđuju transparentnije unutar školskog sistema i programa u različitim dijelovima Federacije Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, na osnovu toga, mogućnost promjene škole bez problema koji mogu biti izazvani prevelikim razlikama u nastavnim planovima i programima.

Pri odabiru sadržaja vodilo se računa o sadržajima prvog razreda devetogodinje osnovne škole u Republici Srpskoj.

Važno je istaći da se pri odabiru sadržaja, općenito vodilo računa da oni budu što više uporedivi i kompatibilni sa sadržajima učenja u zemljama evropske zajednice na tom nivou obrazovanja.

- **Lokalna komponenta**

Ovaj dio programa daje mogućnost školama, općinama i kantonima da razviju vlastite programe, birajući sadržaje i područja učenja.

Za izradu ovog nastavnog plana i programa korištena je sljedeća metodologija:

- sadržajna i vremenska raspodjela programskih sadržaja po pojedinim nastavnim predmetima, oblastima i temama
- određeni su opći ishodi učenja u osnovnoj školi i u okviru toga, ishodi učenja svakog nastavnog predmeta na kraju prvog razreda
- date su smjernice za organizaciju nastave i strategije učenja, kao i praćenja i ocjenjivanja učenika
- određeni su indikatori uspješnosti za svaki predmet

## NASTAVNI PLAN ZA PRVI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE

REDNI BROJ	<i>OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI</i>	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH SATI	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost	3	102
2.	Matematika	2	68
3.	Moja okolina	2	68
4.	Muzička /Glazbena kultura	2	68
5.	Likovna kultura	2	68
6.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	68
<b>UKUPNO:</b>		<b>13</b>	<b>442</b>
7.	Izborno-obavezujući predmeti: -Vjeronauka -Drugi predmet	1	34
<b>UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA</b>		<b>14</b>	<b>476</b>
	Vannastavne aktivnosti	Prema programu i interesovanjima učenika	
	Dopunski programi	Prema potrebi	

# BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

102 nastavna sata

Radi orijentacije u kreiranju sadržaja nastavnih programa svih nastavnih predmeta ponuđen je raspored usvajanja sadržaja jednog i drugog pisma.

## Prvo polugodište

Razvoj govora;

Priprema za usvajanje  
štampanih slova latinice

**I**  
RAZRED



## Drugo polugodište

Usvajanje velikih i malih  
štampanih slova,ščitavanje i  
čitanje (pravilnost i  
razumijevanje pročitanog).

Usavršavanje tehnike i  
logike čitanja u okviru  
latiničnog pisma

**II**



Vježbe čitanja (pravilnost,  
razumijevanje,brzina),uvođe  
nje elemenata izražajnosti;  
Usavršavanje tehnike pisanja

Usavršavanje tehnike i  
logike čitanja

**III**



Usvajanje štampanih slova  
ćirilice,vježbe ščitavanja i  
čitanja (pravilnost čitanja i  
razumijevanje )

Vježbe izražajnog i stvaralačkog  
čitanja i izražavanja u okviru  
latiničnog pisma ;  
Korektno samostalno čitanje  
tekstova štampanih latiničnim  
pismom;  
Usavršavanje tehnike čitanja u  
okviru ćirilichnog pisma.

**IV**



Korektno samostalno čitanje  
tekstova štampanih latinicom;  
Dalji rad na svim aspektima i  
kvalitetima čitanja tekstova  
štampanih ćirilichnim pismom;  
Usvajanje pisanih slova  
ćirilice.

## ULOGA I ZNAČAJ

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost jer je zajednički za ljude koji žive u određenim zajednicama. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Posredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezično osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Maternji jezik kao nastavni predmet je sistem jezičnog i književnog znanja. Program nastave jezika uključuje sadržaje nastave gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja. A program nastave književnosti sadrži književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnoj razini jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti: zapažanje i imenovanje bitnih elemenata, mogućnost poređenja, diferencijacije, pojmovnu distinkciju, uopštavanje, zaključivanje.

U prvom razredu bavimo se govorom djeteta i dalje radimo na razvijanju pojedinih kvaliteta usmenog govora.

Brojni su činioci koji utiču na kultivisanje govora: nivo govorne razvijenosti (kvalitet diskriminacije glasova i artikulacije, razvijenost i bogatstvo rječnika), prisustvo govornih smetnji i poremećaja, kvalitet govora u razredu i ukupnom okruženju, razvijenost individualnih programa, izbor sadržaja koji poticajno djeluju na govorni razvoj. Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Važno je znati da nastava maternjeg jezika daje temeljna znanja iz jezika i književnosti, temeljnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu. Ta znanja utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Ako dijete ima problema sa čitanjem – sigurno će se to odraziti na njegova postignuća u svim nastavnim predmetima. A neuspjeh obeshrabruje i rađa nove neuspjehe. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj onoliko pažnje koliko stvarno utiče na osvješćivanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

### ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI U I RAZREDU

SPozNAJNO PODRUČJE

AFEKTIVNO PODRUČJE

PSIHOMOTORIČKO  
PODRUČJE



Z N A N J A	Vještine i sposobnosti	Stavovi , vrijednosti	I n t e r e s i	
šta čujem,a šta vidim? (glasovi i zvukovi, predmeti i bića)	sposobnost pravilnog i smislenog govora	život je vrijednost	Usmjereni prema:	rukovanje priborom za pisanje i crtanje
slovo –glas	sposobnost pravilnog i jasnog izražavanja	znanje je važno	knjizi i znanju (čitanju i sadržajima koje nudi knjiga )	položaj tijela pri čitanju i pisanju
riječ-slog	sposobnost posmatranja i zapažanja bitnih elemenata	pismenost je važna za pojedinca i zajednicu ( čitanje mi je potrebno da bih mogao učiti iz knjiga,a pisanje da bih kazao šta mislim u pisanoj formi)	lijepom u svim sadržajima, posebno u jeziku i književnosti)	koordinacija pokreta šake i prstiju i pokreta očiju
riječ –rečenica	sposobnost analize i sinteze			gipkost pokreta i estetika rukopisa
poznavanje štampanih slova latinice				
ovo je priča	sposobnost klasifikacije elemenata	i iskustvo je važno u učenju	ljepoti kazivanja ( usmena i pisana forma )	brzina i tačnost u prepoznavanju oblika,struktura boja
ovo je pjesma				
lik u priči	praćenje toka događaja u priči	priroda je otvorena knjiga iz koje mogu učiti Vrline ispravnog ponašanja /sklad misli, riječi i djela/	vlastitom napredovanju	klasifikacija slova, slogova riječi
ovo je dobro a ovo nije dobro ponašanje	uočavanje važnih pojedinosti	nadzor nad govorom i ponašanjem	kreativnom izrazu	Čujem –pišem
šta treba zapamtiti	uočavanje likova i njihovih osobina	disciplina	potrebi učenja o načinima učenja	poručujem simbolom,crtežom,k retnjom
zašto je nešto lijepo,a nešto nije lijepo u sadržaju, postupku riječ-značenje	sposobnost zamišljanja situacija i ponašanja	odgovornost	prema poboljšanju kvaliteta komunikacije govorom	
izbor riječi i rečenica	sposobnost pravilnog i jasnog izražavanja	marljivost		mimika,gest, pantomima neverbalna komunikacija u funkciji poruke
prihvatljivo neprihvatljivo u govoru	Uočavanje slijeda, prvo,drugo.. sastavljanje plana	poštenje	istraživanju, traženju kreativnijih rešenja	
	sposobnost	istinoljublje pravdoljublje		

Specifične metode i postupci	Oblici jezičke/jezične i socijalne komunikacije	Komunikacijski Postupci
Glasovna analitičko-sintetička metoda	Rad u grupi, ja s drugima i drugi samnom	Slušanje govora i čitanja
globalna metoda	Rad u paru	-slušam i znam
Kombinovana metoda	Kooperativni rad	-slušam, doživljavam izražavam

## PROGRAMSKI SADRŽAJI

### *Jezičko/jezično izražavanje (slušanje, govor i čitanje)*

Vježbe **slušanja** uzornog književnog govora, čitanja, pripovijedanja; Prepoznavanje i imenovanje predmeta i bića, zapažanje osobina; Vježbe diskriminacije glasova; Vježbe artikulacije .

Razvijanje jezičkog/jezičnog osjećaja djece posredstvom spontane (nenamjerne) imitacije, svjesne (namjerne) imitacije, organiziranih usmjerenih imitacija, stvaralačke primjene (prepoznavanje i oponašanje glasova i zvukova, ritma), neverbalna komunikacija (gest, mimika, pantomima u komunikaciji i igranju uloga).

**Razvijanje sluha za gramatičku ispravnost govora;** Uočavanje značenja riječi; Razmišljanje o značenjima riječi; Riječ i promjena konteksta;

**Bogaćenje rječnika,** razvoj jezičnog stvaralaštva. (pričanje, razgovor, rekreativni razgovor, opis, dramtizacija, slika događaja kao podsticaj, niz slika (Vježbe tipa: Tišina mi je rekla; Muzika mi je šapnula; Stvaranje priče naizmjeničnim učešćem nastavnika i učenika; Ja sam voditelj i upoznaću vas; Sjedimo u krugu, mikrofon je moj i reći ću nešto lijepo o mom drugu, drugarici);

Razvijanje **spontanosti** govora (memorisanje/memoriranje i reprodukcija stihova, zagonetki, pitalica, brzalica).

**Poticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja** radi praćenja napredovanja u govoru, uspjeha u samostalnom sastavljanju rečenica, teksta, u dikciji: (Novo ime za dan, noć, olovku, knjigu, drvo, cvijet; Da sam vjetar; Poželim da vjetar odnese zauvijek; Želim da).

Razumijevanje sadržaja rečenica, teksta, nonsensnih iskaza i nonsensnih književnih tekstova, uspostavljanje logike u iskazima, pričama . Transformacija smislenog u besmisleni iskaz i obrnuto.

Humoristično/humorističko pričanje, prepoznavanje elemenata vedrine, mijeha, šale u priči, iskazu.

*Vježbe stvaralačkog slušanja( izbacio bih iz priče, pozvao bih u priču, promijenio bih kraj priče, slušao sam i «vidim», zapamtio-ilustriram).*

*Kritičko slušanje: Nije tako u priči; Nije to rekao; Priča ne počinje tako;*

**Podsticaji** kognitivnom, jezičnom/jezičnom, emotivnom i kreativnom razvoju: sadržaji posredne i neposredne stvarnosti, posebno sadržaji književnih tekstova

Grigor Vitez: Prepelica; Nasiha Kapidžić-Hadžić: Baka čisti put; Vesna Parun: Uspavanka za ježa; Zehra Hubijar: Zeko i djeca; Gvido Tartalja: Kratkotrajna škola; Luko Paljetak: Gramatička česma; Narodna priča: Zekina Kućica; Bosiljka Letić – Fabri: Jesen  
Filmske priče za djecu, TV-emisije su poticaji i sredstva u realizaciji svih sadržaja.

## **Priprema za usvajanje štampanih slova**

Predvježbe za usvajanje velikih i malih štampanih slova latinice, ščitavanja i čitanja

*Predmet- slika – riječ Riječ – glas; Glasovna analiza riječi (glas na početku, na kraju i u sredini riječi); Razvijanje fonematskog sluha i fonematskog kapaciteta. Riječ-rečenica (rečenica ima dvije riječi, tri ili više riječi). Riječi (duže i kraće, broj glasova). Rečenice (Zamjenjujemo riječ u rečenici, a da rečenica ne promijeni smisao).*

*Usvajanje štampanih slova latinice (veliko i malo slovo na istom nastavnom satu). Ščitavanje i pokušaji čitanja riječi, rečenica, kraćeg teksta (pravilnost razumijevanje pročitano, reprodukcija pročitano na osnovu detaljnih pitanja u usmenoj formi, ilustriranje).*

*Razvijanje sposobnosti povezivanja riječi u smislene cjeline (rečenice, nizove rečenica, kraće tekstove); Zamjena riječi u rečenici; Dopunjavanje rečenica, teksta.*

## **OČEKIVANI REZULTATI**

Smanjiće se razlike među djecom u pogledu prethodnih postignuća.

Usvajanje pojedinih segmenata elementarne pismenosti (pravilan govor, mogućnost analitičko-sintetičkog pristupa riječima i rečenicama, poznavanje štampanih slova latinice, ščitavanje i čitanje riječi i rečenica, razumijevanje pročitano i mogućnost reprodukcije).

Poboljšaće se sposobnosti artikulacije i ukupnog kvaliteta govora (u međusobnoj komunikaciji i

u vježbama reprodukcije, odnosno produkcije sadržaja).

Ovladaće glasovnom analizom riječi. Poboljšaće se fonematski sluh i fonematski kapacitet.

Usvojice štampana slova latinice, čitati i razumjeti pročitano u skladu s individualnim razvojem i mogućnostima učenja.

Obogatiće rječnik u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Stvaraće nove riječi.

*Očekivani rezultati su istovremeno i nastavni ciljevi.*

## **INDIKATORI USPJEŠNOSTI**

Koliko djeca doživljavaju školu kao svoj drugi dom, raduju se, maštaju i stvaraju; Da li je uočljivo napredovanje učenika u usvajanju znanja i vještina navedenih u definiranim ishodima učenja: učenici uspješnije govore i komuniciraju; Ispoljavaju interes prema knjizi i znanju, žele učiti; Znanju slova, pravilno čitaju jednostavnije riječi i rečenice, razumiju pročitano.

Razlike između inicijalne i finalne slike o znanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika je indikator uspjeha i nastavnikovog profesionalnog umijeća.

## **DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE**

U prvom razredu osnovne škole pažnja je usmjerena na razvoj govora i usmenog izražavanja, predvježbe za čitanje, ščitavanje, čitanje, razumijevanje pročitano i reprodukciju sa ili

bez elemenata kreativnosti. Elementi svih prethodno navedenih područja uključeni su u programske sadržaje, ali bez naznačenih obaveza u pojmovnom smislu. Riječ je o šestogodišnjem djetetu koje vlada rečenicom sa približnom strukturom rečenice odraslih. Ovladalo je govorom i sistemom pravila bez poznavanja pravila. Savladana je većina padeža, predstoji usvajanje "finijih aspekata jezičkog sistema". Oponaša s uspjehom ljude, životinje, bliska mu je dramska imitacija i aktivnosti koje podrazumijevaju promjenu, dinamiku. Sasvim je svjesno okruženja koje je bilo u njegovom iskustvu, ali će polaskom u školu u njegov život ući potpuno novi svijet i novi načini postavljanja zahtjeva.

Dijete će govorom u usmenoj formi izražavati misli osjećaje, raspoloženja, poručivati. Posredstvom govora ono traži mjesto u grupi i načine integriranja, odobrava ili se suprotstavlja. Govorom, jednostavno komunicira. U oblikovanju komunikacijskog sadržaja važni su: pravilnost, jasnoća, fluentnost, ali i efektnost izražavanja. U osnovi je ovakvog izražavanja adekvatan izbor riječi, strukturiranje rečenice, gramatička pravilnost, ukupna artikulacija i organizacija. Uspješna komunikacija je načelo cjelokupnog rada u školi i snalaženja u životu. Ta nova situacija traži komunikacioni kontekst, komunikacijske situacije i adaptacioni okvir. S tim treba računati. Prvi mjesec je mjesec snalaženja, traženja sebe među drugima i s drugima. To vrijedi za sve nastavne predmete i obaveze u njima. Zato je moguće planiranjem sadržaja uspostaviti tematske krugove, obezbijediti međusobno prožimanje, ali ne i preklapanje sadržaja.

Od prvog dana nastavnik će koristiti dječiju radoznalost, otvorenost, dinamičnost i usmjeravati ukupnu aktivnost prema novim spoznajama i drugim segmentima koji su sastavni dijelovi programa. Dijete oponaša nastavnika, spontano usvaja lekseme iz nastavnikove govora. Za sve vidove slušanja važan je sadržaj, priča i način pričanja, prezentacije i uživanje u situaciju.

Djetetu je bliska igra. Na ovom je uzrastu važno imati u vidu da je mnoge sadržaje moguće realizirati u igri i kroz igru. Igra je u funkciji ostvarivanja nastavnih ciljeva. Nastavnik bi morao razumijevati smisao svih aktivnosti, a ne prihvatati slijepo bilo čije sugestije. Dijete zna i može veoma pažljivo slušati pod uvjetom da je nastavnikova priča živa i zanimljiva. Igra ne smije biti sama sebi svrha. Dijete se veoma lijepo igra i bez nas. U uslovima školskog učenja na jednoj su strani učenici, na drugoj sadržaji. Između su načini posredovanja. Igra je sredstvo i metod pri ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. A u igri su primjenjive sve nastavne metode, ali u kombinaciji: pričanje i objašnjavanje, metode koje podrazumijevaju upotrebu teksta, ilustracija, kao i specifične metode (globalna, glasovna analitičko-sintetička, kombinovana).

Važno je da učenici **ne usvajaju** pravila i definicije. Na bazi slušanja formira se osjećaj za pravilnost, normu, standard.

U učenju su važna emocionalna stanja. Prisustvo ili odsustvo ljubavi i razumijevanja, strah, napetost, mogu usporiti ili ubrzati govorni razvoj i dovesti do napretka, ili izazvati teškoće.

Ako dijete nema razvijenu glasovnu osjetljivost, ako zamjenjuje glasove, dodaje, izostavlja, ili ima drugi problem nastavnik će strpljivim i upornim radom pokušati otklanjati smetnje. Važno je da ne «osvješćuje» teškoću kao takvu. Nastavnik ne smije pokazivati zabrinutost.

U prvom polugodištu učenici ne usvajaju slova i čitanje. To je vrijeme predviđeno za govorni razvoj. Nastavnik će koristiti oblike izražavanja i vježbe primjerene šestogodišnjem djetetu (prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja, opisivanje na nivou opažanja svojstava predmeta i bića uz angažovanje svih čula, razgovor, pa i raspravljanje o pitanjima koja su njima važna, pričanje o sadržaju slika.)

Ne zahtijevajte od djeteta da preslikavaju grafičke strukture slova jer je to besmislena aktivnost. Motoriku šake dijete može vježbati na smislenim sadržajima. U drugom polugodištu uključite slovo kao znak.

Treba imati na umu činjenicu da je učenje socio-kulturni, ali i kognitivni i krajnje lični fenomen. Ta saznanja treba usmjeriti prema individualizaciji ukupnog rada.

## **MATEMATIKA**

**68 nastavnih sati**

### **ULOGA I ZNAČAJ**

Nastavni predmet «Matematika», posebno danas, u eri dinamičnog znanstvenog i tehničko tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitan značaj i ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njihovom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i temelj razvoja cjelovite ličnosti učenika jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom utjecaju na razvoj općih intelektualnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičko, stvaralačko i kreativno mišljenje...), a odgojna uloga se ogleda u njenom utjecaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju intelektualnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta – moje okoline, likovne kulture, fizike, hemije itd.

## **CILJEVI I ZADACI**

Cilj nastave matematike u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole je odgajanje i obrazovanje učenika na temelju formiranja osnovnih matematičkih pojmova i usvajanju sadržaja kao što su uspoređivanje predmeta po osobinama i uzajamnom položaju (odnosu), mjerenje veličina, mjerne jedinice, prirodni brojevi do 10, relacije među njima, te operacije sabiranja i oduzimanja.

## **PROGRAMSKI SADRŽAJI**

### **1. USPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA (10 SATI)**

- a) Uspoređivanje predmeta po boji, duljini, visini, širini, debljini
- b) Blizu, daleko, lijevo, desno, ispred-između-iza, ispod-na-iznad, uspravno-koso-vodoravno
- c) Odnos među predmetima i veličina predmeta
- d) Mjerenje veličina - jedinice i mjere (kilogram, metar, litar, **sat** i KM)

### **2. PREDMETI OBLIKA LOPTE (KUGLE), KOCKE, VALJKA I PIRAMIDE (6 sati)**

- a) Upoznavanje predmeta oblika lopte, kocke, valjka i piramide, imenovanje oblika i uočavanje njihovih sličnosti i razlika

### **3. RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI), LIKOVI I LINIJE (CRTE) (10 sati)**

- a) Likovi oblika kruga, trokuta, pravokutnika i kvadrata
- b) Otvorene i zatvorene ravne i krive linije (crte); unutrašnjost i spoljašnjost (vanjština), unutra – na – izvan
- c) Tačke kao presjeci linija (sjecišta)

### **4. SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE (44 sata)**

- a) Primjeri skupova, označavanje
- b) Članovi skupa, pridruživanje elemenata dvaju skupova, brojnost
- c) Brojevi od 1-3
- d) Uspoređivanje brojeva ( $<$ ,  $>$ ,  $=$ ,  $\neq$ )
- e) Brojevi 4 i 5
- f) Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz (predstavljanje na brojnoj liniji)
- g) Redni brojevi od 1-5
- h) Zbrajanje i oduzimanje
- i) Broj 0
- j) Brojevi od 6-9
- k) Broj 10
- l) Redni brojevi od 1-10

**Napomena:**

Nastavnik može sa djecom koja pokazuju interes i visoke sposobnosti za matematiku raditi i računске operacije u skupu brojeva do 20

## **OČEKIVANI REZULTATI (ISHODI) UČENJA**

### **1. USPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA**

- Uspoređivanjem otkriti sličnosti i različitosti prema osobinama i uzajamnom položaju predmeta
- Procjenjivanje veličine predmeta na temelju vizualne percepcije i odnosa među predmetima
- Upoznati čime mjerimo (pedalj, stopa, metar, linijar, štap, termometar, vaga, sat)
- Mjeriti to znači upoređivati
- Upoznati i imenovati jedinice za pojedine veličine
- Procjenjivanje rezultata mjerenja, poređenje dobivenih rezultata sa predviđenim rezultatima

### **2. PREDMETI OBLIKA LOPTE, KOCKE, VALJKA I PIRAMIDE**

- Promatranjem predmeta iz svoje okoline upoznati i imenovati oblike lopte, kocke, valjka i piramide
- Uočiti sličnosti i različitosti među njima
- Prepoznati da predmeti iz životnog okruženja imaju sličnosti i različitosti sa geometrijskim oblicima

### **3. RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI), LIKOVI I LINIJE (CRTE)**

- Promatranjem prepoznati ravne i zakrivljene plohe (površni), likove, otvorene i zatvorene linije (njihovu unutrašnjost i spoljašnjost)
- Upoznati tačku kao presjek linija

- Grafičko predstavljanje tačke

#### 4. SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

- Osposobiti učenike za promatranje skupova u neposrednoj okolini
- Upoznati učenike sa postupkom pridruživanja
- Usvojiti izraz «pripada» i «ne pripada» skupu, «element skupa» i «nije element skupa»
- Zapažati i identificirati skupove iste i različite brojnosti
- Upoznati brojeve od 1 – 9
- Upoređivati brojeve (već od broja 3), upoznati i primijeniti izraze «manje», «veće»  
«jednako» i «nejednako» i oznake  $>$ ,  $<$ ,  $=$ ,  $\neq$
- Upoznati učenika sa pojmovima «prethodnik» i «sljedbenik» (već od broja 5)
- Identifikovati sabiranje kroz aktivnosti dodavanja, spajanja i grupiranja
- Usvajanje izraza «plus» i oznake «+»
- Identifikovati oduzimanje kroz aktivnosti smanjenja, uzimanja i odvajanja
- Usvajanje izraza «manje» i oznake «-»
- Preko konkretnih primjera navesti učenike da zaključe da se zbir neće promijeniti ako sabirci zamijene mjesta i da su sabiranje i oduzimanje suprotne računске operacije
- Nula, veza sabiravanja i oduzimanja, brojnost praznog skupa
- Prepoznati da je desetica skup od 10 jedinica i upoznati učenika s načinom bilježenja broja 10
- Osposobiti učenike da sabiraju i oduzimaju na različite načine (korištenjem tabela i brojevnog pravca, pravilna interpretacija jednostavnijih grafikona) u okviru prve desetice
- Kroz primjere iz svakodnevnog života upoznati redne brojeve
- Rješavanje tekstualnih zadataka u okviru prve desetice\*

**\* Pri rješavanju tekstualnih zadataka nastavnik treba da vodi računa da li su učenici savladali osnove pismenosti**

SADRŽAJ	BROJ SATI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p><b>I Uspoređivanje, procjenjivanje i mjerenje veličine predmeta</b></p> <p>- Uspoređivanje predmeta po boji, duljini, visini, širini, debljini</p> <p>- Blizu, daleko, lijevo, desno, ispred-između-iza, ispod-na-iznad, uspravno-koso-vodoravno</p> <p>- Odnos među predmetima i veličina predmeta</p> <p>- Mjerenje veličina – jedinice i mjere (kilogram, metar, litar, sat i KM)</p>	10 sati	<p>Razlučivanje (razlikovanje) predmeta po boji, duljini, širini...</p> <p>Orijentacija u prostoru (blizu-daleko, lijevo-desno...)</p> <p>Procjenjivanje međusobnog odnosa predmeta i njihove veličine</p> <p>Mjerenje uz korištenje dogovorenih jedinica i instrumenata; tačno izražava nje rezultata mjerenja;</p> <p>Predviđanje rezultata mjerenja i provjerava nje rješenja zadataka kojima se koriste Mjerne jedinice</p>	<p>Sposobnost korištenja matematičkog jezika i simbola , Samostalno i timsko formuliranje zaključaka</p> <p>Razvijanje sposobnosti za komunikaciju, razmjenu informacija i iskustava</p> <p>Sposobnost kritičkog vrednovanja vlastitih postignuća (ishoda znanja) i uspoređivanje sa rezultatima drugih (par, tim, razred...)</p> <p>Sposobnost da se greška doživljava kao stimulans za nove pokušaje iznalaženja rješenja, a ne kao kočnicu u daljem radu</p>	<p>Razvijanje svijesti o potrebi procjenjivanja, mjerenja i računanja, kao i njihovom značaju u svakodnevnom životu.</p> <p>Razvijanje interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktora koji utiču na formiranje pozitivnih crta ličnosti.</p> <p>Razvijanje pozitivnog stava, ponašanja i sklonosti za otkrivanje, istraživanje i rješavanje problema kroz igru i zabavu.</p>	<p><b>Kroz jednostavnije i složenije aktivnosti i igre učenici:</b></p> <p>Učestvuju u svim etapama rada; Razlikuju predmete po boji, duljini i širini;</p> <p>Prostorno se orjentišu (u otvorenom i zatvorenom prostoru);</p> <p>Procjenjuju međusobne odnose predmeta,</p> <p>Logički zaključuju, mjere, računaju,</p> <p>Predviđaju, izražavaju rezultate mjerenja.</p>	<p>Planira i organizira, koordinira, prati, reagira, upućuje, pomaže i korigira.</p> <p>Tematski povezuje sadržaje.</p> <p>Uključuje roditelje i druge uposlene u školi u realizaciju programskih sadržaja.</p> <p>Permanentno prati napredovanje učenika.</p> <p>Potiče samostalna i timski istraživački i kreativni rad učenika.</p>
<p><b>II</b></p> <p><b>Predmeti oblika lopte, kocke, valjka i piramide</b></p> <p>- Upoznavanje predmeta oblika lopte, kocke, valjka i piramide</p>	6 sati	<p>Imenovanje i razlikovanje predmeta po obliku</p> <p>Zapažanje, prepoznavanje sličnosti i različitosti predmeta iz neposrednog okruženja sa geometrijskim oblicima</p>			<p>- razlikuju i imenuju predmete po obliku</p> <p>- samostalno uočavaju, prepoznaju i definišu</p>	



- Imenovanje oblika						
<b>III</b> <b>Ravne i zakrivljene plohe (površni), likovi i linije (crte)</b> - Likovi oblika kruga, trokuta i pravokutnika  - Otvorene i zatvorene ravne i krive linije (crte); unutrašnjost i spoljašnjost (vanjšina), unutra – na - izvan  - Tačke kao presjeci linija (sjecište)	10 sati	Prepoznavanje i razlikovanje likova datih oblika  Razlikovanje vrste linija, unutrašnjost i spoljašnjost zatvorene linije;  Identifikovanje i označavanje tačke gdje se linije presjecaju			- uočavaju različite linije, unutrašnjost i spoljašnjost zatvorenih linija, sjecište linija	
<b>IV</b> <b>Skupovi, brojevi, relacije i operacije</b> -Primjeri skupova, označavanje  - Članovi skupa, pridruživanje elemenata dvaju skupova, brojnost - Brojevi od 1-3 - Uspoređivanje brojeva (>,<=,≠) - Brojevi 4 i 5 - Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz (predstavljanje na brojnoj liniji) -Redni brojevi od 1-5 - Zbrajanje i oduzimanje - Broj 0 - Brojevi od 6-9. Cifre (znamenke) od 0-9 - Broj 10 - Redni brojevi od 1-10	44 sata				- imenuju različite skupove predmeta i bića iz bliže i dalje okoline  - čitaju i zapisuju brojeve do 10 - predstavljaju odnose među brojevima  - identifikuju prethodnika i sljedbenika  - sabiraju i oduzimaju do 10 rješavajući konkretne zadatke	

## GLAVNI ISHODI UČENJA

### Znanje i razumijevanje:

Učenici će znati koristiti matematički jezik, rješavati opće primjerene matematičke i logičke zadatke, prepoznati podatke (koji su poznati, a koji nepoznati), aritmetičke probleme rješavati numeričkim operacijama, verbalizirati proces i tačno izražavati odgovor. Učenik treba postati svjestan da može koristiti matematiku za bolje upoznavanje stvarnosti i njenu primjenu u svakodnevnom životu.

### Razvijat će sposobnosti:

Logičke sposobnosti kroz igru, ulaganjem misaonih napora pri rješavanju određenih matematičkih situacija i njihovim povezivanjem sa iskustvima iz vlastitog života .

Sve je slovo – sve je broj!

### Vrijednosti i stavovi:

Dijete bi trebalo biti osposobljeno za samostalni rad, rad u parovima, manjim i većim grupama i da pri tome pokazuje odvažnost u otkrivanju i istraživanju novog i nepoznatog, da poštuje pravila, vrednuje lične i stavove drugih, da razvija sposobnost komunikacije i timskog rada.

## INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Da znaju prepoznati i imenovati oblike u neposrednoj okolini
- Da s radošću rješavaju zadatke
- Znaju rješavati problemske zadatke koji se odnose na sabiranje i oduzimanje u okviru prve desetice

Do indikatora uspješnosti dolazimo primjenom:

- praktičnih radova
- zadataka objektivnog tipa i drugih oblika vrednovanja
- portfolija kao pokazatelja aktivnosti u učenju i usvojenosti matematičkih sadržaja

## STRATEGIJE NASTAVE I UČENJA ( DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE )

U nastavi matematike smatramo kao najidealniju kombinaciju tradicionalnih i savremenih metoda i oblika rada. Zagovaramo tzv. kognitivistički pristup koji podrazumijeva razvijanje konceptualnih znanja i smislenu usvajanje kognitivnih shema (konceptata), umjesto dosadašnjeg asocijativnog pristupa koji inzistira na vježbanju (usvajanju) postupaka. Sadržaje iz matematike treba tematski povezivati sa nastavom drugih predmeta. Uvažavajući individualne sposobnosti učenika, u nastavi matematike primijenjivati diferencirani pristup izboru sadržaja i načina rada.

# MOJA OKOLINA

68 nastavnih sati

## UVOD

Nastavni program MOJA OKOLINA integriše aspekte proučavanja prirode i društva, potrebnih za uvođenje učenika u razumijevanje svijeta koji ga okružuje. U fokusu pažnje su znanje o prirodi i čovjeku, znanje o načinima rada u nauci i razvoj sposobnosti korištenja tih znanja, da bi se utvrdili stavovi o pitanjima koji se tiču okoline, zdravlja i međuljudskih odnosa, na način primjeren uzrastu i interesima djeteta.

Da bi se realizacija nastavnog programa što više usmjerila na ishode učenja, tj. na ono što bi učenici trebali znati i umjeti nakon završetka prvog razreda, uz didaktičko- metodičke upute je data njihova detaljnija razrada (specificirana u odnosu na znanje i razumijevanje učenika, razvoj njegovih sposobnosti, vrijednosti, stavova i ponašanja, te aktivnosti učenika i nastavnika). Ovaj dio programa treba da olakša nastavniku planiranje nastave sve do nivoa nastavnog sata.

Šire informacije o organizaciji nastave i strategijama učenja, ocjenjivanju i stručnoj spremi i profilu nastavnika date su u okviru zajedničkog dijela nastavnih programa i planova.

## ULOGA I ZNAČAJ PREDMETA

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju utjecaj naučnog znanja na vlastiti život i primjenu tog znanja u vlastitom okruženju i zajednici. Ono također pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovira razvoj njihovih stavova prema nauci i okruženju.

U okviru predmeta MOJA OKOLINA, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, tvarima i društvenim i prirodnim pojavama i procesima. Oni rade zajedno u prikupljanju dokaza i materijala pomoću kojih traže odgovore na ta pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Pri tome oni izvode oglede i koriste jednostavan naučni jezik za saopćavanje ideja i prepoznaju uvjete za sopstvenu sigurnost, sigurnost drugih i zdrav način života.

Proučavanje predmeta MOJA OKOLINA olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja

## CILJ

**Razvoj dječjih potencijala i radoznalosti kroz aktivan odnos i komunikaciju sa sredinom koja ga okružuje, uz uvažavanje individualnosti učenika.**

## ZADACI

- Upoznavanje živog i materijalnog svijeta kroz igru i učeniku primjerene aktivnosti istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, kroz aktivnu komunikaciju i odnos prema sadržajima učenja u neposrednoj okolini.
- Podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja.
- Osposobljavanje za sigurnost u saobraćaju.
- Osposobljavanje za kulturu komunikacije sa odraslima i vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije.
- Razvijanje kulturnih, radnih i higijenskih navika i njihovo njegovanje.
- Razvijanje ekološke svijesti i kulture, osposobljavanje za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu.

# **SADRŽAJ**

## **1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM**

- 1. 1. Škola**
- 1. 2. Ja na putu od kuće do škole**
- 1. 3. Moja porodica/obitelj**
- 1. 4. Moje mjesto i okolina**

## **2. PRIRODA**

- 2. 1. Vrijeme:**
- 2. 2. Biljke i životinje:**
- 2. 3. Čovjek i priroda**
- 2. 4. Naše tijelo**

**MOJA OKOLINA**

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<b>SREDINA U KOJOJ ŽIVIM</b>					
<p><b><u>ŠKOLA</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ja u školi</li> <li>▪ Školska zgrada,</li> <li>▪ Ime (naziv škole),</li> <li>▪ Prostorije u školi,</li> <li>▪ Uposlenici u školi,</li> <li>▪ Škola kao organizirana zajednica, pravila ponašanja</li> <li>▪ Prava djeteta, iznošenje mišljenja, stavova, argumenata i njihova odbrana</li> <li>▪ Higijena u školi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Učenici/ce znaju:</li> <li>▪ Ime škole, učitelja/ice, drugova u razredu i šire,</li> <li>▪ Razumiju pravila ponašanja i rada u školi, da je škola organizirana zajednica u kojoj se zna ko šta radi,</li> <li>▪ Imenovati prostorije u školi i njihovu namjenu, (gdje se ko nalazi, šta radi i zašto),</li> <li>▪ Da je u čistom radnom prostoru prijatnije raditi i boraviti</li> </ul>	<p>Učenici/ce mogu:</p> <p>Prepoznati uposlenike u školi, učenike/ice u odjeljenju i šire, Komuniciraju sa drugovima, nastavnikom/icom i ostalim uposlenicima u školi, Posmatranje dešavanja u školi : šta, kako, zašto, Samostalno pronalaženje učionice i ostalih prostorija u školi, Uzajamno potpomaganje i saradnja, Pozdravljanje starijih, nastavnika/ica i drugih uposlenika u školi, Održavanje higijene radnog prostora</p>	<p>Stvaranje pozitivne slike o školi i školskoj zajednici, Život i rad u školi se odvija po striktno definiranim pravilima, Razvijanje pozitivne slike i pozitivnog stava o sebi, Razvijanje svijesti da smo član organiziranog društva i da se ponašamo po određenim pravilima, Razvijanje svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, Sam i zajedno sa ostalim učenicima, Održavanjem higijene radnog prostora, razvijanje svijesti o ekologiji</p>	<p>Redovan i blagovremen dolazak u školu, pronalazak učionice i mjesta u njoj,</p> <p>Interakcija u odjeljenju</p> <p>Ponašanje po pravilima, Provedba discipline i higijene u školi, Pozdravljanje uposlenih u školi, Međusobno pozdravljanje,</p> <p>Pozdravljanje nastavnika/ca, Održavanje higijene radnog prostora. Simulacione igre</p>	<p>Planira, osmišljava igre i interakcijsko učenje</p> <p>Komunicira sa učenicima/cama, diskutuje, upućuje učenike/ce na izvore znanja.</p> <p>Uključuje roditelje i druge uposlene u školi u realizaciju programskih sadržaja,</p> <p>Nastavnikova procjena individualnog napretka učenika, motiviranje učenika/ca za rad,</p>
<p><b><u>UČENIK U SAOBRAĆAJU</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ja u saobraćaju,</li> <li>▪ Put od kuće do škole,</li> <li>▪ Ulica, pješačka staza, pješački prijelaz (zebra),</li> <li>▪ Pravila kretanja putem (ulicom) bez trotoara i ulicom sa trotoarom,</li> <li>▪ Semafor,</li> <li>▪ Saobraćajni znaci na putu od kuće do škole,</li> <li>▪ Vozila javnog prevoza i ponašanja u tim vozilima,</li> <li>▪ Stajališta sredstava javnog prevoza,</li> <li>▪ Raskrsnica, prijetnja raskrsnice</li> </ul> <p align="center">23</p> <p>*Dodatni sadržaji za učenike koji žive na većoj udaljenosti od škole i koriste prevozna sredstva</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Imenovanje svog naselja i ulice,</li> <li>▪ Prepoznavanje pješačkog prelaza (zebre) kao mjesta na kojima se jedino može preći ulica,</li> <li>▪ Pravilno kretanje ulicom bez i sa trotoarom,</li> <li>▪ Prepoznavanje semafora i značenje boja svjetlosti na semaforu kao sredstvu za regulisanje saobraćaja na raskrsnicama,</li> <li>▪ Prepoznavanje vozila javnog prevoza, samostalno i bezbjedno prelaženje ulice,</li> <li>▪ Raspoznavanje saobraćajnih znakova koji se nalaze na putu od kuće do škole</li> </ul>	<p>Opisivanje puta od kuće do škole, Raspoznavanje i razlikovanje sredstava za prevoz roba i ljudi, Samostalan i bezbjedan dolazak u školu koristeći najsigurniji i najkraći put, Korištenje pješačkog prelaza (zebre), za prelazak ulice Korištenje trotoara za kretanje ulicom sa trotoarom i kretanje lijevom stranom ulice bez trotoara</p>	<p>Razvijanje svijesti o saobraćaju kao grani privrede koji se odvija po striktno utvrđenim pravilima, Poštivanje saobraćajnih znakova i propisa, Razvijanje poštovanja prema starijima i invalidima, ustupanje mjesta starijima i invalidima, Kultura ponašanja u vozilima javnog prijevoza, Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja u saobraćaju</p>	<p>Praktičan rad van škole, zajedničko i pojedinačno kretanje ulicom, prelazak preko ulice, Imenovanje saobraćajnih znakova, Prelazak ulice na znak zelenog svjetla i na znak policajca koji reguliše saobraćaj, Modeliranje saobraćajnih sredstava od različitih materijala u učionici, Crtanje saobraćajnih znakova kao jednostavnih simbola, Crtanje raskrsnica, zebri, (prva znanja iz kartografske pismenosti)</p> <p>Prikladne igre u učionici. Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama, Izrada maketa</p>	<p>Posmatra i prati učenika u saobraćaju</p> <p>Direktno učešće sa učenicima u saobraćaju,</p> <p>Osmišljava, priprema i organizira igre u učionici vezane za saobraćaj, Rukovodi, upućuje, pomaže... Simulacije na kompjuteru</p> <p>Organizira praktične vježbi na ulici i raskrsnici</p> <p>Sarađuje sa roditeljima i saobraćajnom policijom</p>

<p><b>PORODICA/OBITELJ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Moja porodica i njeni članovi (majka, otac, brat, sestra, nana (nena, baka), djed,</li> <li>Ja u porodici; sin, kći, brat, sestra, unuk, unuka</li> <li>Život i rad u porodici, zaduženja i obaveze, Porodica kao organizirana zajednica se ponaša po jasno utvrđenim pravilima,</li> <li>Porodica živi u kući (stanu),</li> <li>Namještaj u stanu, higijena u stanu, rukovanje kućanskim aparatima...</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Imenovanje članova uže i dalje familije,</li> <li>Razlikovanje krvnih odnosa u porodici/obitelji; roditelji, djeca, unuci, braća, sestre...</li> <li>Imenovanje zanimanja članova uže porodice</li> <li>Rukovanje jednostavnim kućanskim aparatima,</li> <li>(nepravilno rukovanje i nepravilni kućanski aparati mogu biti opasni po život)</li> </ul>	<p>Poređenje porodica, uočavanje sličnosti i razlika , diskusije</p> <p>Poštovanje članova uže porodice, Identifikuje i njeguje odnose u porodici.</p> <p>Ispunjava svoje obaveze samostalno ili uz pomoć nekoga od članova porodice,</p> <p>Uočavanje opasnosti od neispravnih kućanskih aparata</p>	<p>Razvijanje pozitivnog mišljenja o porodici, osjećaja pripadnosti porodici, o samom sebi, Razvijanje povjerenja i samopouzdanja, Porodica kao uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima,</p> <p>Poštivanje članova porodice,</p> <p>Poštivanje kućnog reda.</p>	<p>Pomoć u porodici,</p> <p>Održavanje higijene doma i lične higijene,</p> <p>Prigodne igre (uloge članova porodice),</p> <p>Crtanje porodičnog stabla,</p> <p>Pomaganje članovima porodice</p> <p>Prezentacija crteža, fotografija</p> <p>Rukuje jednostavnim kućanskim aparatima,</p> <p>Izrada maketa namještaja,</p>	<p>Osmišljavanje prigodnih igara za interaktivno učenje,</p> <p>Posjeta porodici,</p> <p>Rukovođenje aktivnostima učenika,</p> <p>Demonstracija rukovanja kućanskim aparatima,</p> <p>Procjena interesovanja i napretka učenika, razvijanje kreativnosti i radnih i higijenskih navika kod učenika</p>
<p>MOJE MJESTO I _____</p> <p>OKOLINA _____</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Moje mjesto je grad/selo; razlika između grada i sela</li> <li>Mjesto kao uređena zajednica ljudi,</li> <li>Moje mjesto je brdovito/ravničarsko,</li> <li>Život i rad ljudi u mjestu,</li> </ul> <p><b>*FAKULTATIVNI SADRŽAJI</b></p> <p>Prirodne ljepote u mjestu, - obilazak</p> <p>Posjeta tvornici, ambulanti, trgovini, radionici, ambulanti – u gradu, ili, poljoprivrednom dobru ili gazdinstvu na selu, njivi, oranici livadi, značajnom objektu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Imenovanje mjesta u kojem živimo,</li> <li>Razlikovanje grada od sela,</li> <li>Opisivanje mjesta sa isticanjem najznačajnijih objekata</li> <li>Imenovanje značajnijih objekata u mjestu,</li> <li>Imenovanje prirodnih bogastava</li> </ul>	<p>Razlikovanje grada od sela,</p> <p>Opisivanje grada i sela</p> <p>Kultura ponašanja na javnom mjestu,</p> <p>Ponašanje u zgradi i u kući,</p> <p>Poštivanje pravila ponašanja</p>	<p>Razvoj svijesti o položaju u društvu, Razvijanje pozitivnih stavova prema mjestu stanovanja, Razvijanje pozitivnog ponašanja, Razvoj svijesti o očuvanju životne sredine.</p> <p>Razvijanje pravilnog odnosa prema mjestu, znamenitostima mjesta i prirodnim ljepotama, očuvanje prirodnih ljepota</p>	<p>Crtanje mjesta i okoline,</p> <p>Pravljenje zajedničke makete mjesta,</p> <p>Posjeta najznačajnijim objektima u mjestu, kulturnim i javnim ustanovama, posjeta drugom mjestu</p>	<p>Osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu,</p> <p>Pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i interakcije,</p> <p>Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.</p> <p>Procjenjuje učenička postignuća, podstiče kreativnost, Saradnja sa lokalnom zajednicom</p>

**PRIRODA**

<p><b><u>VRIJEME</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Dan i dijelovi dana /dan-noć)</li> <li>▪ sedmica, mjesec godina,</li> <li>▪ Godišnja doba,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Imenovanje dijelova dana,</li> <li>▪ Imenovanje dana u sedmici,</li> <li>▪ Imenovanje mjeseci u godini i njihovo trajanje,</li> <li>▪ Imenovanje godišnjih doba, njihovo trajanje i karakteristike</li> </ul>	<p>Razlikovanje dijelova dana, i dana u sedmici, imenovanje mjeseci,</p> <p>Praćenje promjena u prirodi u godišnja doba (imenovanje godišnjih doba prema vremenskim prilikama) i bilježenje</p> <p>Posmatranje vremena tokom dana, bilježenja podataka i njihovo predstavljanje ( tabela, grafikon )</p>	<p>Razvijanje pozitivnih stavova i mišljenja o prirodnom okruženju, razvijanje ekoloških stavova, pozitivnih navika, ponašanje u skladu sa godišnjim dobima.</p>	<p>Istraživačke aktivnosti u prirodi</p> <p>Izrada zidnih panoa. (lente vremena); bilo je...sada je...biće...</p> <p>Odijevanje prema vremenskim prilikama,</p> <p>Čuvanje zdravlja,</p>	<p>Vodi aktivnosti učenika, usmjerava, pokazuje, demonstrira</p> <p>Pridružuje se tematskom planiranju u uvezuju sa drugim predmetima</p> <p>Koristi kompjuterske simulacije prognoziranja vremena,</p>
<p><b><u>BILJKE I ŽIVOTINJE</u></b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Istraživačke aktivnosti u prirodi</li> <li>▪ Razlika između biljaka i životinja,</li> <li>▪ Životinje iz bližeg okruženja</li> <li>▪ Promjene na biljkama i životinjama u različita godišnja doba,</li> <li>▪ Koristi od biljaka i životinja,</li> <li>▪ Domaće i divlje životinje, kućni ljubimci, mladunčad</li> <li>▪ Životinja, (naročito domaćih)</li> <li>▪ Uloga i značaj vode i svjetlosti za živi svijet</li> <li>▪ Ogledi sa biljkama, vodom i svjetlosti</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Biljke i životinje zajedno čine živu prirodu,</li> <li>▪ Na biljkama nastaju promjene u različita godišnja doba,</li> <li>▪ Biljke i životinje su korisne i zato ih uzgajamo,</li> <li>▪ Imenovanje pojedinih biljaka i životinja iz bližeg okruženja i njihove osobine</li> <li>▪ Prepoznavanje i imenovanje lista, cvijeta, stabla i korijena kod cvjetnih biljaka</li> </ul>	<p>Razlikovanje biljaka od životinja, Imenovanje biljaka i životinja iz okruženja,</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različita godišnja doba,</p> <p>Grupisanje živih bića prema vidljivim sličnostima i razlikama</p>	<p>Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljnom i životinjskom svijetu, Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta,</p> <p>Ko voli životinje voli i ljude</p> <p>Razvija ljubav prema prirodi i čuvanju okoline</p>	<p>Uzgoj kućnog cvijeća, kućnih ljubimaca, Posjeta zoološkom vrtu, posjeta polj. dobru ili plateniku, prikupljanje prirodnih materijala iz prirode koji mogu koristiti u radu, Čišćenje školskog vrta ili okolice škole, Uzgoj cvijeća u školskom dvorištu.</p> <p>Skupljanje i sređivanje uzoraka i zbirki</p> <p>Ogledi sa vodom vazduhom, biljkama...</p>	<p>Pripremanje učenika za posjete i izlaske u prirodu, Osposobljavanje učenika za uočavanje promjene na biljkama i životinjama u različita godišnja doba, bilježenje, prikupljanje materijala, rukovodi radom učenika, izradi zidnog kalendara.</p> <p>Upućuje učenike na korištenje TV, kompjutera, i dr. didaktičkih materijala</p>

<p><b>NAŠE TIJELO</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Svijest o mom tijelu,</li> <li>▪ Higijena,</li> <li>▪ Sredstva za higijenu</li> <li>▪ Ishrana</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Razlikovanje dječaka od djevojčica i njihove karakteristike,</li> <li>▪ Čistoća je pola zdravlja,</li> <li>▪ Ličnu higijenu održavamo redovno,</li> <li>▪ Imenovanje sredstva za ličnu i drugu higijenu i</li> <li>▪ Imenovanje raznovrsne hrane i razlikovanje zdravog, od nezdravog</li> </ul>	<p>Održavanje lične higijene, Korištenje sredstava za ličnu higijenu, Pravilna upotreba pribora za upis, pravilna ishrana.</p>	<p>Razvijen gender stav u okruženju, Pomaganje drugaricama i drugovima, starijima i slabijima, Redovno održavanje lične higijene, higijene prostora u kojem boravimo i radimo i higijene okoline, razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju. Pomoć u kućanskim i drugim poslovima, Pravilna ishrana je garant dobrog zdravlja.</p>	<p>Poštivanje drugarica u učionici, Redovno održavanje lične higijene, Izrada jelovnika, rasporeda zaduženja za održavanje higijene životnog prostora, Postavljanje i raspremanje stola, Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu, Izbor zdrave hrane.</p>	<p>Razvija interesovanja učenika, prikuplja, pokazuje, rukovodi, pomaže, upućuje koordinira, osmišljava igre interakcije, evauira, procjenjuje individualna postignuća učenika.</p>
---	---	--	---	--	---



## GLAVNI ISHODI UČENJA

### *Zanje i razumijevanje*

*Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:*

- svojoj užoj i široj okolini i dešavanjima u njima,
- živim bićima i odnosima među njima i posebno o čovjeku i njegovom odnosu prema prirodi.

### *Sposobnosti*

*Učenici bi trebali razviti sposobnost istraživanja :*

- kroz traženje ideja, provođenjem jednostavnih posmatranja i ogleda, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima ,
- prenošenjem novih informacija kroz pojedinačni i timski rad.

### *Vrijednost, stavovii ponašanje*

Učenici će razviti pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom *procesu*.

## INDIKATORI USPJEŠNOSTI

### *1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM*

1. Učenici su sposobni da opišu razred i školu, predstave užu i širu porodicu, snalaze se u saobraćaju, opišu svoje mjesto.
2. Učenici su sposobni da uoče bitne osobine živih bića, predmeta i pojava u njihovom okruženju, da ih upoređuju i iskazuju interes za njihovo razumijevanje.
3. Učenici su sposobni da na osnovu posmatranja i aktivnog učešća samostalno donose odgovarajuće zaključke i imaju izgrađen stav prema okruženju.

### *2. PRIRODA*

1. Učenici razlikuju živu od nežive prirode i navode sličnosti i razlike.
2. Učenici su sposobni da uočavaju promjene na živim bićima i prirodna dešavanja u svojoj okolini i zavisnost žive od nežive prirode i iskazuju radoznalost za proučavanje prirode.
3. Učenici samostalno posmatraju, prikupljaju, upoređuju, donose zaključke i objašnjavaju i obrazlažu posmatrane pojave i procese i pravilno se ponašaju prema prirodi.

## ORGANIZACIJA NASTAVE I STRATEGIJE UČENJA ( DIDAKTIČKO –METODIČKE NAPOMENE )

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja bitno su uvjetovani načinom učenja odnosno kako učenici treba da uče, a nastavnici da poučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje.

Djeca uzrasta od šest godina su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu» radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **S toga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino na takav način se može udovoljiti radoznalosti učenika.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uvjet dobrih rezultata. To se postiže kombiniranjem tradicionalnih metoda i

oblika rada sa korištenjem i primjenom metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti), i u skladu s tim, rad u manjim i većim grupama, parovima, samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes ili veće sposobnosti planiraju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja i individualnog pristupa sadržaju i učeniku.

Pojedine sadržaje Moje okoline treba realizirati u međusobnoj povezanosti sa sadržajima svih drugih predmeta.

Detaljniji opisi toga šta i kako učenici treba da budu učeni u pojedinim područjima učenja, uključujući i aktivnosti učenika i nastavnika dati su u dijelu programa pod nazivom ISHODI UČENJA.

U nastavi Moje okoline važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razumiju koncepte, na način koji je svojstven nauci. Zato je neophodno podsticati učenički istraživački pristup svijetu koji ga okružuje. Učenike treba naučiti da posmatraju šta se dešava u prirodi i prilikom izvođenja oglada, te kako objasniti i koristiti dobivene rezultate. Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja oglada, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, pomoći im da uoče sličnosti i razlike, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog oglada treba zajedno sa učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogleda. Prilikom planiranja i izvođenja oglada bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje.

## **OCJENJIVANJE**

Učenici se ocjenjuju na osnovu sposobnosti da razumiju koncepte i kritički razmišljaju, njihovih obrazovnih postignuća i sposobnosti primjene novog znanja. **Učenike treba posmatrati I ocjenjivati u demonstriranju aktivnosti, za vrijeme izvođenja te aktivnosti.**

Za ocjenjivanje i evaluaciju napredovanja učenika koristiti različite instrumente i postupke:

- sposobnosti i vještine učenika za vrijeme izvođenja aktivnosti (učenički ogled, praktičan rad, usmeno i pisano izvještavanje i drugo),
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, učenički projekti, istraživanja i dr.)
- putem zadataka objektivnog tipa i drugih odgovarajućih ispitnih postupaka
- portfolio učenika.

# MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA

68 nastavnih sati

## ULOGA I ZNAČAJ

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička/glazbena kultura sastoji se u slijedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno ona je jedan od najznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orfovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo uopšte.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja, ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema ni jedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima dominantno mjesto i kao potreba.

## CILJ I ZADACI

**Cilj** nastave predmeta Muzička/Glazbena kultura uopće je budjenje interesa, ljubavi i razvoj pozitivnog odnosa prema muzici, otkrivanje i razvoj senzibiliteta i muzikalnosti, te dječijih kreativnih i estetskih sposobnosti, da bi muzika vremenom postala ne samo znanje nego i potreba svake ličnosti.

**Zadaci** nastave Muzička/glazbena kultura su:

- da se njeguje i kultivira dječiji glas (pravilno disanje, jasan izgovor riječi, intonativno tačno pjevanje),
- da se otkriva i razvija dječija muzikalnost sa specifičnim sposobnostima, muzičko pamćenje, osjećaj za ritam, za visinu, trajanje i kvalitet zvuka),
- da se kroz individualno, grupno i kolektivno muziciranje djeca osamostaljuju i socijaliziraju,
- da se podstiče, razvija i njeguje dječija kreativnost u muzici (kao i ostalim oblicima stvaralaštva: pokret, likovno i literarno uz muziku),
- da se razvija emocionalna i estetska osjetljivost djeteta za kvalitet muzike,
- upoznavanjem karakterističnih narodnih pjesama razvijati ljubav prema muzičkoj i kulturnoj baštini BiH i domovini,
- da se kod dece podstiče razvoj trajnih interesa i ljubav prema muzici kako bi ona postala njihova trajna potreba.

## PROGRAMSKI SADRŽAJI

- I PJEVANJE I SVIRANJE**
- II MUZIČKE IGRE**
- III BROJALICE**
- IV SLUŠANJE MUZIKE**

## STRUKTURA SADRŽAJA

### I PJEVANJE I SVIRANJE

U toku školske godine djeca treba da nauče najmanje **15 pjesama**.

#### Izbor:

- |                             |                                    |
|-----------------------------|------------------------------------|
| 1. Lete, lete, laste        | Julio Marić/Nasiha Kapidžić-Hadžić |
| 2. Što se u vrtiću radi     | P. Kanižaj                         |
| 3. Rođendanska pjesma       | iz zbirke-Zapjevajmo, zaigramo     |
| 4. Dom                      | J.Gotovac                          |
| 5. Zavičajju moj            | M. Milić                           |
| 6. Snivaj, spavaj           | F. Schubert                        |
| 7. Kišobran za dvoje        |                                    |
| 8. Jesen                    | M. Meršnik                         |
| 9. Čisto dijete             |                                    |
| 10. Hej potoče              | A. Stanković                       |
| 11. Mali đaćki valcer       | N. Hercigonja                      |
| 12. Šaputanje               | N. Hercigonja                      |
| 13. Školsko zvono           | D. Basrak                          |
| 14. Djeca su vojska najjača | (stihovi V. Milošević)             |
| 15. Dok mjesec sja          | J.B. Lili                          |
| 16. Pastirče                |                                    |
| 17. Desilo se prekjuče      | M. Milić                           |
| 18. Moja zemlja BiH         | Suad Arnautović                    |
| 19. Veseljak                | Z. Špoljar                         |
| 20. Maca prede              |                                    |
| 21. Padaj, padaj snježiću   | Dragutin Basrak                    |
| 22. Satić kuca              | Zlatko Špoljar                     |
| 23. Proljeće                | V. Astarđijeva                     |
| 24. Majka uz kolijevku      | J. Gotovac                         |
| 25. Ide, ide patak          | J. Bitenc                          |
| 26. Kad si sretan           | pjesma iz Švedske                  |
| 27. Đak veseljak            | Refik Hodžić                       |
| 28. Na krilima vjetra       | Suad Arnautović                    |
| 29. Djeca rastu             | Asim Horozić                       |
| 30. Semafor                 | Asim Horozić                       |

### II MUZIČKE IGRE

U toku školske godine djeca treba da nauče najmanje **10 igara** koje uključuju pokret.

#### Izbor:

- |                                    |                    |
|------------------------------------|--------------------|
| 1. Hoki - poki                     |                    |
| 2. Pačiji ples                     |                    |
| 3. Klackalica                      | Grčka dječija igra |
| 4. U šumici zeko                   |                    |
| 5. Kulina Bana vojska je (narodna) |                    |
| 6. Koka i pilići                   |                    |
| 7. Igraju se vrapci                |                    |
| 8. Ovako se ruke miju              |                    |
| 9. Berem, berem grožđe             |                    |
| 10. Ringeraja                      |                    |
| 11. Strina rodo                    |                    |
| 12. Zeko pleše                     |                    |
| 13. Djeca i zečići                 |                    |
| 14. Žabe i roda                    |                    |
| 15. Pilići                         |                    |

16. Dječija narodna kola BiH  
17. Mali kauboj Refik Hodžić

### III BROJALICE

U toku godine treba naučiti **15** brojalice

#### Izbor:

- |                       |                             |
|-----------------------|-----------------------------|
| 1. En,ten, tini       | 11. Golub s krova guče      |
| 2. Jedan, dva, tri    | 12. Čudo golemo             |
| 3. Eci, peci, pec     | 13. Tužibaba Reza           |
| 4. Tara, tara, tačke  | 14. Zeleni se tratina       |
| 5. Jedna vrana gakala | 15. Žari, žari, žar         |
| 6. Pliva patka        | 16. Kiša pada na travicu    |
| 7. Pusti pužu rogove  | 17. Guče siva grlica        |
| 8. Prešo Petar        | 18. Padaj padaj snježe      |
| 9. Od koga si ti      | 19. Voli da se mazi         |
| 10. Tri               | 20. Lastavice, gdje si bila |

### IV SLUŠANJE MUZIKE

Slušanjem upoznati najmanje **15** kompozicija putem audio-vizuelnih aparata.

#### Izbor:

- |   |                 |
|---|-----------------|
| 1. Uspavanka  | W.A.Mozart      |
| 2. Uspavanka  | F.Schubert      |
| 3. Uspavanka  | J.Brahms        |
| 4. Za Elizu   | L.van Beethoven |
| 5. Sanjarenje                                       | R. Schumann     |
| 6. Labud  | K.S.Sans        |
| 7. Bumbarov let                                     | N.R. Korsakov   |
| 8. Ah, što volim                                    | J.S. Bach       |
| 9. Uvijek nek bude sunce                            | A.Ostrovski     |
| 10. Sarajevo ljubavi moja                           | Kemal Monteno   |
| 11. Deca su ukras sveta                             | M. Subota       |
| 12. Medo pleše (tamburaši)                          | B. Krnic        |
| 13. Ples pilića u ljuskama                          | M. P. Musorgski |
| 14. Arija iz svite br. 3                            | J. S. Bach      |
| 15. Kanon za tri glasa u D-duru                     | J. Pachelbel    |
| 16. Valcer cvijeća                                  | P. I. Čajkovski |
| 17. Duet mačaka                                     | G. Rossini      |
| 18. Koračnica                                       | D. Šostaković   |
| 19. Kad bi svi ljudi na svijetu                     | A. Dedić        |
| 20. ***Instrument čarobnjak                         | Muzička priča   |
| 21. Djeca pjevaju uspavanke                         | Princes krofne  |
| 22. Djeca pjevaju sevdalinke                        | Princes krofne  |
| 23. Zemljo moja                                     | Kemal Monteno   |
| 24. Tradicionalne pjesme naroda Bosne i Hercegovine |                 |
| 25. Aska i vuk, odlomci iz opere                    | Asim Horozić    |
| 26. Sa unukom Janom                                 | Avdo Smailović  |

### V DJEČIJE STVARALAŠTVO

Uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija i priručnih instrumenata, uputiti djecu na praćenje pjevanja, improvizaciju, te učešće u muzičkim dramatizacijama. Poželjno je sa djecom raditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija.

## OCJENJIVANJE

Učenici se ocjenjuju opisno. Najprije se napravi inicijalno ispitivanje i izvrši **procjena** muzikalnosti i znanja i konstatuju problemi u razvoju djeteta u ovom području. U toku edukativnog procesa prati se i evidentira ispoljavanje dječije muzikalnosti, muzička memorija, osjet za visinu, trajanje, glasnoću i boju odnosno zvučne kvalitete (formativno ocjenjivanje). Pritom se vodi računa da li djeca doživljavaju i razumiju muzičke elemente, kako razmišljaju, postignuća u primjeni saznanja, te interes i odnos prema muzici. Na kraju godine sumiraju se rezultati u obliku više opisnih ocjena i najzad u jednu koja se unosi u svjedodžbu.

Za ocjenjivanje i evaluaciju napredovanja učenika koriste se instrumenti i postupci:

-demonstriranje sposobnosti kroz pjevanje, brojalice, sviranje na Orffovim instrumentima, improvizaciju, izražavanje doživljaja muzike pokretom, likovno ili literarno.

- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata)

-putem raznih ispitnih postupaka: zadaci objektivnog tipa u sličicama (instrumenti, slagalice, labirint, rebusi)

-portfolio učenika.

## Objašnjenja i didaktičko-metodičke napomene

U izboru **pjesama** nastavnik treba voditi računa o tom da one odgovaraju opsegu dječijeg glasa i da su im po sadržaju i karakteru interesantne i bliske. U prigodnoj atmosferi, dijete treba najprije emotivno da doživi pjesmu i osjeti njen umjetnički kvalitet, slušajući nastavnika koji pjeva uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer). Uz pjevanje nastavnika djeca će naučiti pjevati pjesmicu istovremeno melodiju i tekst, kolektivno, grupno i individualno.

Učiti ih u cjelini slušajući pjevanje nastavnika (uz pratnju instrumenta) uz pravilno držanje tijela i disanje (preduslov za pjevanje), sa odgovarajućom intonacijom i dikcijom, precizno i ujednačeno, uz odgovarajući tempo i dinamiku u skladu sa njenim karakterom najprije kolektivno, zatim u grupi, u paru i individualno.

**Igre sa pjevanjem** i različitim sadržajem treba birati u tom smislu da djeca podražavaju razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. One imaju osnovni zadatak da se pravilno izvodi melodija, i usavršava skladno, izražajno, slobodno i ritmički povezano kretanje uz muziku. Tako se istovremeno kretnjama izražava karakter, ritam, tempo i dinamika pjesme, a razvijaju i usavršavaju preciznost, lakoća, skladnost i izražajnost pokreta uz muziku. Igre i narodna kola sastoje se iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, razne kretnje ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti itd. Koreografija okretne igre i narodna kola mogu imati utvrđene figure i kretnje. Veoma su vrijedne slobodne ritmičke igre u kojima dolazi do izražaja dječija improvizacija i kretnje i to na muziku koju su predhodno dobro poznala.

**Brojalica** kao poetsko, ritmičko-metričko stvaralaštvo u ovoj oblasti zauzima posebno mjesto u razvoju osjećaja za ritam. Brojalicu treba izvoditi najprije skandiranjem teksta uz odbrojavanje kao na igralištu, zatim instrumentima vlastitog tijela (pljeskanje rukama, topot nogama), priručnim instrumentima, Orffovim instrumentima, kretanjem u koloni ( u «voziću»)

Prilikom izbora djela **za slušanje muzike**, medju kojima treba da budu zastupljena, vokalna, instrumentalna i vokalno – instrumentalana, treba voditi računa da njihovo trajanje i složenost budu u skladu sa uzrastom. Djecu učiti da zapažaju i prepoznaju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. Podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno jer se time podstiče njihova kreativnost.

U području dječijeg **stvaralaštva** treba koristiti Orffov instrumentatij i priručne instrumente, prepoznavati ih, svirati zvukove iz prirode i razne ritmove i sa njima svirati uz pjevanje, što povećava osjećaj kompetencije, socijalizira i djeluje terapijski. Uz njihovu upotrebu treba organizovati

različite oblike *improvizacije*: melodijska, ritmička, improvizacija forme, komponovanje i likovno i literarno uzražavanje na osnovu doživljaja muzike, kao i *muzičko-scenske* igre koje povezuju muziku, ritam, pokret i govor. Djeca mogu izmisliti priče ili naslikati seriju slika koje će uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Gradivo iz muzičke kulture koja je u funkciji estetskog odgoja mladih ima u sebi elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja na ovom uzrastu. Korelacija sa drugim predmetima je sasvim prirodna: likovno izražavanje doživljaja muzike ili ilustracija pjesme, s maternjim jezikom (rješavanje problema diktacije, pismenosti i sl.) s upoznavanjem okoline odn. prirode i društva (godišnja doba, svijet oko nas, životinje, narodna muzička tradicija BiH), fizičkom/tjelesnom kulturom (ritmika, ples uz muziku, dječije narodne igre, koordinacija pokreta i sl.) i matematikom (brojanje, pojam veličine i sl.).





MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<b><u>I. PJEVANJE I SVIRANJE</u></b>					
-Pjevanje dječijih pjesmica ( o školi, okolini, odrastanju, životinja- ma, godišnjim dobima) umjerenog tempa i jednostavne strukture; -Igre za vježbavanje disanja i razvoj glasa; -Pjevanje uz usklađivanje glasa po visini i glasnoći; -Tijelo kao instrument -Improvizovani instrumenti, -Sviranje na Orffovom dječijem instrumentariju	-Pjeva i prepoznaje ranije pjesmice na osnovu melodije. -Učestvuje u zajedničkom pjevanju i poštuje pravila  -Prepoznaje vježbe i primjenjuje ih -Razumije i korigira greške u pjevanju  -Spontano koristi tijelo, i pruručne instrumente -Svira na instrumentu kako mu se pokaže	-Pjeva u skladu sa mogućnostima  -Usklađuje svoje pjevanje sa dječijim horom/ zborom  -Vježba glas u skladu sa instrukcijama nastavnika -Sam traži pomoć kad osjeti da mu treba.  -Prepoznaje Orffove instr. i kombinuje ih sa pruručnim. -Svira sam i bez podsticaja nastavnika	-Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati.  - Ulaže trud da pjeva što ljepše i da se usagla- si sa razrednim horom  -Primjenjuje igre za vježba- nje disanja i razvoj glasa i provjerava sebe u odnosu na druge.  - Koristi instrumente kao prasnju pjevanju i uviđa da je takvo muziciranje ljepše, naročito za slušatelje.	-Pjevanje i sviranje u raznim prilikama (učio- nica, dvorište, kabinet za muziku, sala za priredbe, izleti, porodični skupovi (bogaćenje emocija)  -Napraviti poster sa slikama instrumenata vlastitog tijela (glas, jezik, dlanovi, prsti, noge) -Prikupljanje, ispitivanje mate- rijala i izrada instrumenata. -Upoređivanje zvuka sa origi- nalnim.	- Osmišljavanje prigodnih igara za bolje učenje porodici, pjevanja i sviranja -Demonstrira i rukovodi aktivnostima učenika i motiviše ih u radu.  -Pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom muzi- ciranju, procjenjuje njihova individualna postignuća.
<b><u>II MUZIČKE IGRE</u></b>					
-Pjesmice sa određenim pokretima (život u prirodi, radovi, narodni običaji). -Dječija narodna kola	-Povezuje ritam pjesmice sa pokretom, odnosno prati datu koreografiju - Prepoznaje kola	-Samostalno pjeva i igra -Predlaže i nove pokrete  -Samostalno igra u kolu	-Razvijanje mišljenja da je pokret važan u plesu i kolu, kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH.	-Predlaganje muzičke igre za priredbe. -Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju.	-Vodi aktivnosti učenika pokazuje, demonstrira i usmjerava u pravcu interesa i mogućnosti.

### III BROJALICE

-Odbrojavanje brojlica kao na igralištu-skandiranje	- Ponavlja i razumije pokrete brojalice	-Prepoznaje ranije naučene brojalice na osnovu	-Pamtiti i donositi u razred nove brojalice za zajedničku igru	-Skupljanje i zapisivanje broja lica, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri.	-Rukovodi, pomaže, upućuje, koordinira,osmi šljava igre interakcije.
-Izvođenje mjere i ritma instrumentima tijela, pri-instrumentima	- Prati izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi)	-Tačno izvodi mjeru i ritam	-Pokazati je drugarima i radovati se novim zajedničkim iskustvima	-Izrada zidnog panoa sa zapisima.	-Vodi i usmjerava ručnim aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira
-Izvođenje ritma brojalice Orffovim instrumentima.	- Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru,	-Izvodi ih tačno i samostalno na instrumentu bez pomoći	-Reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge i jača njegova samosvijet.	- Izvoditi zapise napravljenim instrumentima.	procjenjuje individualna poistignuća i interesovanja.
-Izvođenje kretanjem u koloni («voziću»)	- Pravilno korača u ritmu-	-Poigrava se i kombinuje ih		-Izabrati po zvuku najbližnje Orffovim i napraviti stalnu razrednu izložbu	

### IV SLUŠANJE MUZIKE

-Slušanje stranih i domaćih kompozicija: vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih.	-Prepoznaje ranije slušana djela	-Slušajući pjevuši melodiju, razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke.	-Saopštava svoj doživljaj	-Prikupljanje kasete i CD	- Planira, rukovodi, razvija interes kod učenika svojim odnosom prema radu i muzici. Obavlja studiozno pripremanje učenika za posjete i izlaske u ustanove i osposobljava ih za uočavanje, bilježenje prikupljanje materijala i izradu zidnih kalendara sa terminima koncerata.
-Vedre dječije pjesmice, narodne pjesme i igre, uspavanke koračnice, prigodne pjesme. ,	-Prepoznaje karakter djela	-Saopštava ko je izvodi	-Razgovara o djelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi.	-Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda u BiH, i izrada zidnih panoa.	
-Upoznavanje osobina tona, tempo, dinamika, brojanje, karakter muzike, muzičke forme.	-Prepoznaje osobine tona: (visok-dubok, glasno-tiho) brz-spor	-Samostalno određuje karakter kompozicije	-Komentariše osobine tona i njegove karakteristike	-Prikupljanje tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola	
-Upoznavanje zvučnih svojstava muzičkih instrumenata.	-Prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika)	-Tačno određuje osnovne osobine tona: visinu trajanje, glasnoća, boja tempo	-Razvijanje pozitivnih navika i potrebe za muzikom	-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi	
		-Razlikuje instrumente i vizuelno i auditivno	-Traži da ih vidi uživo na koncertu		

### V DJEČIJE STVARA-

#### LAŠTVO

- Izmišljanje pjesmica na tekst	-Spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu, pjevanjem ili sviranjem	-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja	-Uočava razlike i sa zanimanjem opisuje.	-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom «ozvučiti»	-Planira, priprema i podstiče učenike na kreativan rad u oblasti muzike i sadržaje predmeta korelira sa ostalim umjetničkim područjima.
- Improvizacija na Orffovim instr.,	-Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno	-Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.	-Saopštava interes i želju za njihovo kombinovanje.	-Dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa «mozaik zvuci» koja omogućuje neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju.	
- Plesna dramatizacija,			-Raduje ga vlastito učešće u igrokazu razreda	Izvođenje muzičkog igrokaza	
- Literarno i/ili likovno izražavanje doživljaja muzike.					
-Osmišljavanje muzičkog igrokaza	-Na podsticaj daje ideje	-Sam predlaže ideje.			

## OČEKIVANI REZULTATI (ISHODI UČENJA)

### ZNANJE I RAZUMIJEVANJE

Učenici će znati da koriste jezik muzike, razlikuju, prepoznaju i uporede zvukove odnosno tonove u svom okruženju i muzici (određen-neodređen po visini, dug-kratak, dubok-visok, glasan-tih, brz-spor, blizu-daleko) i odrede karakter kompozicije (koračnica, uspavanka i sl.), prepoznaju tempo (brz-spor), dinamiku (glasno-tiho), glas (muški, ženski i dječiji), te pjevanje pojedinca (solo) od skupnog pjevanja (hor/zbor).

Moći će da prepoznaju brojalice, melodije pjesmica i ranije slušane kompozicije, kao i da razlikuju zvučno i vizuelno muzičke instrumente: Orffove dječije instrumente, kao i neke druge (harmonika, gitara, violina, truba i klavir) koje nalaze primjenu na koncertima i u svakodnevnom životu djece.

### SPOSOBNOSTI

Izvođačke muzičke sposobnosti razvijat će se pjevanjem sa tačnom intonacijom, praćenjem pjevanja pokretima u skladu sa sadržajem pjesme i muzičke igre, te izvođenjem brojlica u odgovarajućoj mjeri i ritmu Orffovim instrumentima.

Kreativne i logičke sposobnosti razvijat će se osmišljavanjem jednostavne pratnje, ritmičkih i zvučnih efekta za pjesme, priče, stihove, muzičke igre, koristeći različite zvukove odnosno izvore zvuka (tijelo, glas, predmete iz okruženja, Orffove dječije instrumente, vlastite improvizovane instrumente), te učešćem u osmišljavanju i izvođenju muzičko-scenskih igara (igrokaza) i izražavanju vlastitih doživljaja muzike likovno, literarno i improvizovanim pokretima, što ima primjenu i u svakodnevnom životu u porodici, koji time postaje bogatiji i ljepši.

### VRIJEDNOSTI I STAVOVI

Dijete će biti osposobljeno da muzicira kolektivno (hor/zbor, u manjim grupama, u paru i samostalno, poštuje pravila muzičke igre, vrednuje lične i stavove drugih. Pokazat će odvažnost u otkrivanju, istraživanju novih rješenja u muziciranju i izradi instrumenata, u timskom radu i komuniciranju koja je u muzici sasvim prirodna.

Prepoznat će načine na koje muzika učestvuje u svakodnevnom životu i čini ga ljepšim i bogatijim (u dječijoj igri, u medijima, porodične proslave, školske svečanosti) i pokazati interes, želju i potrebu za čestim muziciranjem, te kroz muziciranje vidno iskazati zadovoljstvo i osjećaj kompetentnosti.

Detaljina objašnjenja nastavnici će naći u pratećem priručniku za nastavnike razredne nastave.

### INDIKATORI USPJEŠNOSTI

Uočljivo je napredovanje učenika kroz sve veću bliskost sa muzikom, često pjevanje, radovanje, maštanje i improvizaciju na Orffovim instrumentima, kao i napredovanje u sticanju saznanja, vještina i razvoju sposobnosti koje su precizirane u ishodima učenja. Pjevaju intonativno pravilnije, sigurniji su u interpretaciji melodije i ritma brojalice, prepoznaju kompozicije koje su slušali, te uspješnije međusobno aktivno komuniciraju muzikom, posmatraju, upoređuju, objašnjavaju, obrazlažu, te donose zaključke o pojedinim muzičkim elementima i pravilno se ponašaju prema muzici kao vrijednoj umjetnosti.

Ispoljavaju interes prema muzici i saznavanju i žele da je još bolje upoznaju i primjenjuju u školi i svakodnevnom životu. Indikatori uspjeha i nastavnikovog profesionalnog umijeća su razlike između inicijalne i finalne slike o znanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika

### STRATEGIJE NASTAVE I UČENJA (DIDAKTIČKO-METODIČKE UPUTE)

Strategije nastave i učenja bazirane su na višestrukoj ulozi nastavnika koje se izmjenjuju u nastavi muzičke kulture. Nastavnik kao **didaktičar** izmjenjuje nastavne metode, a prirodi predmeta najbolje odgovaraju: metoda demonstracije i ilustracije (instrumenti, pjevanje, fotografije, transparentne folije), pripovijedanje i razgovor (usmjereni i impuls-razgovor), a posebno praktični rad i posjete kulturnim i muzičkim ustanovama, kao **planer** metoda *interaktivnog učenja*: kooperativne metode, egzemplarna nastava, učenje putem otkrića, stvaralačka nastava, različiti nivoi složenosti, rad u parovima, kao **instruktor** *aktivne nastave*: analitičko-sintetička, metoda analogije, problemska, algoritamske metode, primjena modela, projekt-metoda, kao **koordinator** *kooperativnog* učenja: timski metod učenja,

mozaik metod i njegove modifikacije, grupni projekt metod, kooperativna mreža (muzičke radionice, izložbe improvizovanih instrumenata i sl.).

Kroz istraživanje i ispitivanje, te stvaranje učenici razvijaju dublje razumijevanje prema naporima u umjetnosti i muzici kao posebnom sistemu saznanja i vrijednosti i njenoj složenosti. Uključivanjem učenika u sve aktivnosti, odnosno prakticirajući iskustvenu nastavu, razvijaju se pozitivni stavovi o značaju muzike u porodici, školi, društvu i životu uopšte. Sadržaje nastave muzičke kulture treba tematski povezati sa nastavom drugih predmeta. Detaljniji opisi aktivnosti učenika i nastavnika dati su u ishodima učenja i objašnjenju.

## **LIKOVNA KULTURA**

68 nastavnih sati

### **ULOGA I ZNAČAJ**

I umjetnost i crtež su postali iz nagona za igrom ili “sanjarenjem na javi“. Nervni sistem djeteta liči na stanicu u koju ulazi pet putova, a iz koje poslije žestoke borbe vani probija samo jedan.

Uloga nastavnog predmeta je, da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo usmjeri i obogati” sanjarenje na javi”i dinamizira prohodnost sadržaja u i iz učenika.

Polaskom u školu učenik se prvi put susreće i kontaktira sa umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim “crtežom” prvi put crta.

Ono u nastavnom procesu aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

U ovom nastavnom predmetu izdvajaju se tri stupnja:

- Likovna pismenost
- Likovna kultura
- Likovna kreativnost

Učenicima prvog razreda nudi se najstarija magijska

Umjetnost kao estetski doživljaj i inspiracija za vlastiti”crtež”.

I umjetnost i “crtež” se učenicima nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja

(potiče učenika da priča o onom što vidi u “slici”). Nastavnik, opet, dodaje i ono što se u “slici” ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizira metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga je umjetnosti da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom,a u “crtežu “ da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, a time se “uvijeni

duh djeteta u sebi “ otvara.

### Zadaci

- da učenici upoznaju likovni pribor, podloge i materijale, te da se njima služe
- da upoznaju sadržaj i likovni jezik, te osnovne likovne nazive
- da se uspravane likovne sposobnosti djece koja dolaze iz roditeljskog doma izjednače s probuđenim likovnim sposobnostima djece koja su boravila u predškolskim ustanovama
- da se svim učenicima nude raznovrsni sadržaji kao podsticaji ( iz života, umjetnosti, prirode)
- da se kod djece razvija urođeni i stečeni senzibilitet i subjektivni likovni izaz
- da učenici analizom upoznaju sopstveni crtež, djela domaće i svjetske likovne baštine
- da se kultiviše svijest o potrebi čuvanja tekovina likovne, materijalne i duhovne kulture.

## ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI U PRVOM RAZREDU

Sadržaj u dječjem crtežu	Likovni jezik ili Forme i tehnike	Kreativan crtež	Komunikacija i otvaranje učenika
Sadržaji iz života učenika, porodice	Uočavanje osnovnih likovnih elemenata: linije, boje, plohe i volumena;	<i>Koristiti shematsku ili simboličku fazu, “zlatni period dječijeg crteža”. Da dijete svijet gleda svojim očima, doživljava srcem, misli svojom glavom i sam realizira svoj crtež .</i>	U kreaciji crteža Koristi i desnu i lijevu ruku, Sjedanjem, stajanjem, hodanjem
Ja i moji roditelji	i njihovih regulatora: simetrije, kompozicije i ritma;		
Čega se plašim	Imenovanje likovnih formi: crteža, grafike, slike, kipa, zgrade i grada;	U realizaciju su uključena sva čula	Rad svim sredstvima i tehnikama
Šta sanjam	Imenovanje osnovnih boja:	Kreativan crtež je plod “sanjarenja na javi”	Priča o onom što vidi na slici
Sadržaji iz škole	crvene , žute, plave, te neutralnih: crne, bijele i sive;	Poticaji:	
(Ja i moji novi prijatelji)			
Iz prirode i godišnjih doba			

## ***PROGRAMSKI SADRŽAJI***

*Rad po sjećanju*

Iskustveni sadržaji, doživljaji iz života djeteta (porodica, škola, društvo vršnjaka, šire okruženje);

Ugodni i neugodni doživljaji-sjećanje

*Posmatranje kao poticaj*

***Posmatranje prirode, života i rada;***

***Uvođenje djeteta u posmatranje i zapažanje svega što se nalazi u njegovom okruženju, doživljavanje svim čulima, upoznavanje funkcije i izražavanje***

*Svijet mašte kao inspiracija*

Da sam nevidljiv

### ***Kakav bih automobil želio***

Stigli su vanzemaljci  
Pronašao sam posebnu olovku  
***Kad bi drveće hodalo***

*Rad prema tekstu, ilustracija i strip*

Bajke ,basne zagonetke i odgonetke, priče i legende, izreke i brojalice (omogućiti rad na većim formatima papira, ali i na malim, nekoliko crteža u formi stripa, s tim da svi ovi sadržaji niču iz teksta.

Likovna umjetnost kao inspiracija

***Posmatranje originalnih umjetničkih djela na izložbama, reprodukcije knjigama, folije na zidu. Učenicima nudimo umjetnost kao estetski čin, ne kao memorisanje, već kao inspiraciju za vlastiti subjektivni crtež, sliku, reljef i kip.***

## **FORMA ILI LIKOVNI JEZIK**

### *Crtanje, crtež*

Likovni izraz linijom nazivamo crtežom.

Crtačke tehnike: grafitna i hemijska olovka, flomaster, kreda, ugljen, metalno pero, ptičije pero, kist

Crtež se može dobiti i drugim crtačkim tehnikama i na svim podlogama na kojima neki predmet ostavlja trag, crtu. Može biti urađen crnom, sivom, bijelom linijom i bojom u vidu tačkica ,mrlja ili fleka, isprekidanih, kratkih i dugih linija, tako da može biti u boji, sve dotle dok ne pređe u sliku.

Dječaci su skloni crti, djevojčice boji.

### *Slikanje*

Likovna forma riješena bojom i plohom na ravnoj podlozi je slika. I umjetnici i djeca likovnim elementima bojom i plohom grade likovne regulatore: simetriju, kompoziciju i ritam. Boja je zahvalna u radu sa djecom svih uzrasta. Šestogodišnje dijete koristi tzv. simboličke i šarene boje.

U tehničkom smislu boje se dijele na vodene, akvarel, temperu, gvaš, sve one koje se miješaju vodom. Krute su: pastel, kreda. Papirne: kolaž i druge. Osim u slikanju boje se upotrebljavaju i u drugim likovnim formama.

### **Dekoratívni rad s grafikom**

Ova je forma bliža primijenjenim umjetnostima i grafici; iskorištava likovne elemente: liniju, plohu i boju, te regulatore: ritam i simetriju. Dekorativni rad podrazumijeva ukrašavanje upotrebnih predmeta: ukrase, šare, ornamente i arabeske. Grafika se dobiva štampom, otiskom ili tiskom u neograničenom broju originala. U crteža i slike su po jedan original, grafika ima više otisaka ili originala.

**Otisak prsta i dlana, krompira i lista je prirodni otisak, i to je u prvom razredu dovoljno.**

## **Prostorno-plastično oblikovanje: reljef, kip i zgrada**

Crta ima samo jednu dimenziju (dužinu), ploha ima dvije (visinu i širinu), volumen ima tri dimenzije (visinu, širinu i debljinu) i zauzima stvarni prostor. Tu spada modeliranje i građenje. To je za djecu najkonkretniji likovni element kojim najradije manipuliraju i za koji postoji izrazita radoznalost. Njeni su praiskonski izvori majčino tijelo i priroda.

Otuda naglašeno čulo opipa, a preko njega i spoznaja. Kao što biće u ranom djetinjstvu crtežom raspoređuje predmete tražeći prostor, tako ono volumenom mijenja mjesto predmetu, upoznaje prostor. Prirodni su predmeti pogodni za modeliranje: reljef i kip, Tehnički su predmeti prikladniji građenju. Stoga se ovdje nameće izbor raznovrsnih materijala, metodom oduzimanja i dodavanja, klasičnih i savremenih, tvrdih i mekih.

## **Vizuelno-estetsko procjenjivanje**

Estetika je nauka o lijepom, o osjetilnom i čulnom činu, koja u umjetnosti i crtežu ispituje pojavu stvaranja i doživljavanja. Njen predmet su vizuelne, zvučne i jezičke umjetnosti

Ljepota je u skladu, redu, ravnoteži, harmoniji. Po subjektivnom kriteriju, ono što se "samo po sebi sviđa", ono što u umjetnosti i "crtežu" izražava neku ideju.

U dječijem crtežu se analizira vizuelni ili svjesni sadržaj, ono što se vidi, i skriveni ili podsvjesni sadržaji, ono što se ne vidi, i likovna forma: likovni elementi i njihovi regulatori. Djeca počinju analizirati predmete i pojave iz svoje sredine: slikovnice, igračke, tekstil, kostim, keramiku, naivne i narodne umjetnosti. Mi im nudimo njihov "crtež", magijsku, najstariju, a njima najbližu, umjetnost "djetinjstva čovječanstva", ali samo kao inspiraciju za vlastiti "crtež". Sama ideja gledanja i procjenjivanja crteža i umjetnosti u školi je estetski čin. Dijete će u skladu s vlastitom percepcijom i recepcijom izraziti doživljaj, na svoj način imenovati ono što je u domenu percepcije.

## **OČEKIVANI REZULTATI**

Prožimanje igre, nastave i stvaralaštva.

Smanjit će se razlike među učenicima koji su prije upisa u 1. razred bili i onih koji nisu bili u predškolskim ustanovama, ili ih neće ni biti. Korelacijom «crteža» sa književnosti za djecu i umjetnost iz «djetinjstva čovječanstva» kao estetskim činom i inspiracijom za vlastiti «crtež», ostvariće se kontakt «crteža» sa umjetnostima, koje su se inspirisale mitom i legendom, bajkom i basnom, zagonetkom i pričom, koje su i učenicima svojstvene, te će se i ta razlika, između maternjeg jezika, simboličke umjetnosti i simboličkog «crteža» učenika, približiti.

Očekuje se realizacija tvrdnje mnogih pedagoga i estetičara, «da su svi prvačići, izuzev jednog, talentirani», te da taj smisao treba koristiti i njegovati kao mladu biljku. Učenici će postepeno oslobađati svoj ekspresivni i impresivni doživljaj i izraz. To će se realizirati kreativnim «crtežom», demonstracijom i analizom «crteža» i umjetnosti. Učenici će iz slika upoznavati i proširivati svoj pogled na svijet, te bogatiti jezik uopće. Upoznaće osnovne likovne materijale i tehnike, te njihove mogućnosti. Učenici će prihvatiti, da ne samo da oni «crtaju» već da je «crtež» sredstvo koje su koristili i koje koriste i odrasli. To im daje sigurnost i ideju, da «crtež» i umjetnost treba njegovati i čuvati.



## INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Dijete bez opterećenja stvara svoj rad, crtež ili sliku
- Zna kazati šta je zamislilo i šta je ilustriralo
- Uspješno se služi priborom, materijalima i tehnikama
- Rado crta

## DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i forma su obrađeni u uvodnim tekstovima, ovdje ih prevodimo u:

### Šta i kako ?

Kada se dijete, s kistom u ruci, nađe pred bijelim papirom, suočava se istovremeno s pitanjem šta će i kako će? Misli o sadržaju i o likovnom jeziku ili formi. Sadržaj je **š t a**, forma je **k a k o**.

Maternji jezik je nacionalan, likovni je internacionalan. On ima samo četiri osnovna elementa: crtu, boju, plohu i volumen i psihičke likovne regulatore: simetriju, kompoziciju i ritam. "Kako će" dijete rasporediti sadržaj i formu u crtežu je kompozicija i u njoj simetrija koja je svojstvena djeci. Ritam je rukopis, stil pisanja i stil crtanja, onaj dodir, ono subjektivno poigravanje srca i nerva, ruke, linije i boje na papiru.

### Analiza "crteža"

Analiza "crteža" podrazumijeva pokušaje učenika da nešto kažu o onom što su nacrtali, a da nastavnik zna na kraju nastavnog sata kazati ono šta su učenici crtali.

### SADRŽAJ:

U crtežu je ono što crtež sam po sebi priča, ono kada učeniku nije dovoljan crtež i ilustracija, već se domišlja i crtežu dodaje tekst, pa ide u strip. To je prijevod motiva, tema, ilustracija i inspiracija u priču.

Analiza LIKOVNOG JEZIKA ili FORME je subjektivna analiza likovnih elemenata: crte, boje, plohe, volumena i njihovih regulatora: kolorizma, asimetrije, kompozicije i ritma. To je jest umjetnost i ona zagonetka u crtežu: i žestoka boja, i simetrija i raspored i rukopis; sve se može kopirati, ali rukopis ili ritam ne! Samo to mi, s djecom, treba da imenujemo. PSIHIČKA forma je bliska tehnici, crtačkim, slikarskim, grafičkim i kiparskim tehnikama i materijalima: olovka i flomaster, akvarel, tempera, kolaž, mozaik, otisak lista i dlana, glina i plastelin.

ESTETSKO u crtežu je ideja da dijete nešto crta, proces rada, sve ono što se u dječijoj glavici dešava dok crta (od borbe do uspjeha i sreće, ono što njega bogati) i lijep crtež. To je naš cilj.

### Likovni prilozi

Umjetnosti, zagonetke, bajke, basne i priče koje ovaj koncept nudi učenicima prvog razreda su iz "djetinjstva čovječanstva" koje su same po sebi bliske uzrastu učenika, ali i legende i priče iz domaće kulturne, likovne i književne baštine. U isto vrijeme im nudi vlastiti "crtež" istog ili starijeg uzrasta. To znači da učenicima prvog razreda nudimo njihovu umjetnost kao estetski doživljaj i inspiraciju za interpretaciju i kreaciju vlastitog crteža, a ne kao učenje. Vizuelni likovni prilozi umjetnosti i "crteža" su podloga nastavniku i inspiracija učenicima.

Ovaj okvirni program treba realizirati u skladu s okolnostima i mogućnostima.

## TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

68 nastavnih sati

### ULOGA I ZNAČAJ

Briga o zdravlju djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesnog i zdravstvenog odgoja u prvom razredu osnovne škole. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi imaćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu tjelesni i zdravstveni odgoj ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Zadaci su :

- shvatanja smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja,
- očuvanja, njegovanja i unapređenja zdravlja,
- razvijanja i usavršavanja motoričkih sposobnosti u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama,
- sticanja motoričkih znanja i razvijanja motoričkih vještina i navika,
- osposobljavanja za svrsishodno i efektivno samostalno vježbanje,
- razvijanja pozitivne slike o sebi,
- razvijanja kreativnosti kroz pokret,
- promoviranja pozitivnih socijalnih interakcija, svrsishodne i humane primjene psihomotoričkih sposobnosti, motoričkih znanja, vještina i navika.

### ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI

<b>Znanja o činionicima zdravog života</b>	<b>Motoričke sposobnosti i vještine kretanja</b>	<b>Pozitivne socijalne interakcije i osobine ličnosti</b>
Lična higijena i zdravlje	Lokomocija	Komunikacija i saradnja
hrana i zdravlje	stabilnost, brzina,	poštuje pravila igre
tjelesna aktivnost i zdravlje	koordinacija, snaga,	cijeni tuđi i vlastiti
pravilno i nepravilno držanje tijela	gipkost, izdržljivost, preciznost ,ravnoteža	stabilnost i realnost u postavljanju cilja
informacije o pomoći u slučaju	vježbe na spravama, na tlu i sportske igre	istrajnost
		rješavanje sukoba na

zlostavljanja opasnosti po zdravlje zagađena okolina tablete biljke piće zagađen zrak mogućnost zaštite Uticaj medija Ograničavanje vremena provedenog pred TV ekranom Značaj boravka na svježem zraku i u igri Selektvan pristup sadržajima medija	jednostavne vježbe oblikovanja (bez rekvizita)  usklađenost kretnje s kretanjem rekvizita  kontrola pokreta  hoda, skače, trči, pleše	prihvatljiv način  planiranje vremena  izbjegavanje rizika i briga za vlastitu sigurnost  samokontrola  donošenje ispravnih odluka  rješavanje problema  razumijevanje smisla takmičenja (prihvatanje "poraza" i nošenje "pobjede")
--	---	---

## PROGRAMSKI SADRŽAJI

Izbor i distribucija sadržaja međuzavisne su operacije u programiranju procesa vježbanja. Izborom se odgovara na pitanje - *šta vježbati*, a distribucijom *šta vježbati u pojedinom razdoblju*. *Nekonvencionalnim* sadržajima je primarna funkcija *razvoj i usavršavanje osobina i sposobnosti* i uvijek su u simbiozi s određenim *konvencionalnim* sadržajem, odnosno i u funkciji **usvajanja motoričkih informacija**.

**Hodanje:** Prirodno hodanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinirano. Hodanje uz različite položaje ruku, koljena i stopala. Kombinacija hodanja, trčanja, skakanja, preskakanja itd. Hodanja u različitim kretnim zadacima. Oponašanje pokreta i kretanja drugih živih stvorenja (Kako medo hoda? A slon? Kako ptica leti? )

**Trčanje:** Trčanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinirano. Kombinacija trčanja, hodanja, skakanja, preskakanja i dr. Brzo trčanje (sprint) - dionice do 30 m. Istrajno trčanje - u trajanju od 6 minuta. Primjena trčanja u različitim kretnim manifestacijama.

**Skakanje:** Sunožni poskoci u mjestu i kretanju. "Zečji" poskoci (iz upora čučućeg skok u upor čučevići, u jednom trenutku noge nisu u kontaktu sa podlogom), "Kan-kan" poskoci (poskok na jednoj nozi, sa visokim prednoženjem drugom), "Kik" poskoci (poskoci na jednoj nozi, sa opružanjem potkoljenice slobodne noge); makazice, galop naprijed i strance, dječji poskoci, sunožni poskoci sa okretom od 90° stepeni (u jednu i drugu stranu), preskakanje kratke vijače (individualno), "školica", igra lastiša, izvođenje poskoka i skokova uz različite pokrete rukama (uzručenje, odručenje, pljesak i sl.). Sunožni naskok iz mjesta na povišenje, doskok sa povišenja (do visine švedske klupe), preskakanje iz obilježenog prostora u prostor i preko prepreka (linije, obruči, vijače i sl.). Kretanje poskocima i skokovima u zadatom pravcu Kombinacije skokova i poskoka sa hodanjem, trčanjem i dr. Primjena skokova i poskoka u različitim kretnim manifestacijama.

**Puzanje i provlačenje:** Puzanje četvoronoške. Provlačenje kroz obruč, okvir od švedskog sanduka ili sandučića, između nogu para, kroz upor klečeći itd, puzanje ispod grede, švedske klupe, razapete vijače itd., puzanje po švedskoj klupi; puzanje uz/niz kosu švedsku klupu. Kombinacija puzanja i provlačenja i hodanja, trčanja itd. Primjena puzanja i provlačenja u različitim kretnim manifestacijama.

**Penjanje:** Penjanje uz stepenice, penjanje na švedsku klupu, švedski sandučić, uz kosinu (švedska klupa, švedski sanduk, prirodni uspon itd.), uz ripstol, preći na drugi ripstol, uz mornarske ljestve do 2 m visine. Kombinacija penjanja sa hodanjem, trčanjem, puzanjem, provlačenjem itd. Primjena penjanja u različitim kretnim zadacima.

**Bacanje i hvatanje:** Bacanje različitih lopti kotrljanjem, različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno, dodavanje u paru, prvo sa male udaljenosti, a zatim sa veće udaljenosti (suručno, jednom rukom), gađanje u metu (korpa, lopta, označeni prostor i sl.) na različite načine (pogađanje, ubacivanje, rušenje i sl.). Primjena bacanja i gađanja u različitim kretnim manifestacijama.

**Dizanje i nošenje:** Dizanje i nošenje jednog ili više različitih rekvizita odgovarajuće veličine i mase, samostalno, u paru, grupno. Primjena dizanja i nošenja u različitim kretnim zadacima.

**Ples i pantomima:** Prikazivanje različitih pojava i situacija iz svakodnevnog iskustva pantomimom; usklađivanje pokreta pojedinih dijelova tijela i kretanja cijelog tijela sa karakterom muzike i ličnim doživljajem. Izaberi 2 - 4 plesa (društvena, narodna, moderna) u skladu sa mogućnostima i interesovanjima učenika i nastavnika i naučiti osnovne korake.

**Gimnastika:** Gimnastičko hodanje. Ritmički skokovi. Ritmički okreti. Sunožni preskoci.. Sunožni skokovi. Različite vrste hodanja po liniji, obrnutoj švedskoj klupi ili niskoj gredi. Jednostavni poligoni sastavljeni tako da zahtijevaju primjenu naučenih gimnastičkih elemenata.

**Igre loptom:** Različite elementarne igre loptom.

**Plivanje - obuka neplivača:** Obuka neplivača organizira se tokom prvog ciklusa (u 1., 2. ili 3. razredu) u saradnji sa lokalnom zajednicom i profesionalno angažiranim instruktorima.

**Druga motorička iskustva:** U zavisnosti od interesovanja učenika, nastavnika i roditelja, kao i mogućnosti sredine (škole, lokalne zajednice), realiziraju se i drugi sadržaji: vožnja bicikla, koturaljki (rolera), klizanje, sankanje, smučanje, plivanje, pješačenje u prirodi, sportski ples i dr.

## ***SADRŽAJI ZDRAVSTVENOG ODGOJA***

**Pravilna ishrana:** Izbor zdrave hrane, kombiniranje u obroku, dinamika uzimanja obroka, obim obroka, ponašanje i ophođenje za stolom.

**Zdravlje:** Značaj i važnost zdravlja; tjelesna aktivnost, boravak u prirodi i zdravlje; dnevni ritam odmora i rada.

**Higijena:** Lična, kolektivna i higijena životnog prostora.

**Izvori opasni za zdravlje:** Mogućnosti lične zaštite.

**Druženje:** Upoznavanje - ostvarivanje verbalnog i tjelesnog kontakta, razmjena ličnih iskustava.

**Informiranje o štetnosti:** Tablete, biljke, piće, zrak...

### ***ISHODI UČENJA***

#### **1. Očuvanje i unapređenje zdravlja:**

- razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela,
- vodi računa o pravilnom držanju tijela u sjedećem i u stojećem položaju,

- posjeduje informacije o značaju zdravlja,
- posjeduje informacije o značaju tjelesne aktivnosti i boravka u prirodi za pravilan rast, razvoj i otpornost organizma,
- uz pomoć odraslih usklađuje svoje aktivnosti (učenje, igra, odmor, spavanje),
- uči da izbjegne situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć,
- upozna se sa osnovnim principima pravilne ishrane,
- održava ličnu higijenu (pranje ruku i zuba, umivanje, tuširanje i dr. i održava kolektivnu higijenu (provjetranje prostorija i odlaganje otpadaka),
- posjeduje informacije o štetnosti duhana, alkohola i droga,
- posjeduje informacije da može da traži pomoć ukoliko je zlostavljano i zanemareno, ili zna za takav slučaj,
- redovno i aktivno sudjeluje u nastavi tjelesnog odgoja.

## **2. Usavršavanje motoričkih sposobnosti u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama i sticanje i razvijanje vještina i navika:**

- izvodi pokrete i kreće se u zadatom smjeru (gore, dolje, lijevo, desno, naprijed, nazad),
- izvodi pokrete i kreće se po pravolinijskoj putanji,
- usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita u jednostavnijim kretnim zadacima,
- unapređuje motoričke sposobnosti (brzinu, koordinaciju, snagu, gipkost, izdržljivost, ravnotežu i preciznost) u skladu sa individualno postavljenim normama,
- sposoban je da prepliva 25m slobodnom tehnikom (u I, II ili III razredu),
- vješto izvodi jednostavne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...),
- primjenjuje prirodne oblike kretanja u jednostavnim igrama i poligonima, pravilno izvodi jednostavne vježbe oblikovanja bez rekvizita,
- pravilno izvodi osnovni korak dva izabrana plesa,
- vlada izabranim vještinama iz vježbi na spravama, tlu i sportskih igara,
- posjeduje i druga motorička iskustva u zavisnosti od ličnih interesovanja i mogućnosti sredine (npr. vožnja bicikla, skijanje, sankanje, klizanje, pješčenje u prirodi, tenis, sportski ples itd.)

## **3. Osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme:**

- imenuje osnovne položaje i stavove (uspravni stav, sjedeći i ležeći položaj, čučanj...), stavova, pokreta i kretanja,
- imenuje dijelove tijela i zna njihovu osnovnu ulogu prilikom vježbanja,
- umije da odredi kom dijelu tijela je namjenjena vježba oblikovanja (za ruke, za noge, za trup...),
- prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća,
- vježba u odgovarajućoj odjeći i obući,
- pridržava se dogovorene procedure dolaska u salu (igralište), ponašanja na času i odlaska iz sale (sa igrališta),
- uz podršku odraslih primjenjuje naučene i model jutarnje gimnastike.

## **4. Promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija:**

- ni na koji način ne ugrožava one koji se od njega razlikuju,
- tokom vježbanja i igre prijateljski komunicira i surađuje sa vršnjacima, uz podsticanje i nadzor nastavnika,
- poznaje pravila elementarnih igara i pridržava ih se uz, podsticanje i nadzor nastavnika,
- pozitivno vrednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri, uz podsticanje i nadzor nastavnika.

## **5. Razvijanje pozitivne slike o sebi:**

- primjećuje svoje motoričke i druge sposobnosti i osobine,
- uočava sličnosti i razlike među vršnjacima,

- istražuje svoje sposobnosti, ima izgrađenu tjelesnu šemu.

#### **6. Razvijanje kreativnosti kroz pokret:**

- jednostavne pokrete usklađuje sa muzikom,
- pantomimom i pokretom prikazuje različite pojave i svakodnevne situacije.

## **DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE**

Bazična komponenta ponašanja djece je kretna aktivnost. Kretanje ima funkciju biološkog nagona i zadovoljava potrebe stimuliranja tjelesnog rasta i razvoja. U tom pogledu, kretanje zadovoljava prirodne potrebe djeteta. Međutim, kretanjem djeca zadovoljavaju i svoje društvene potrebe. Kretanje ima funkciju psihosocijalnog komuniciranja.

**U prvom razredu** naglasak je na socijalizaciji djeteta, odnosno harmoniziranju pokreta i kretnji djeteta sa pokretima i kretanjem svijeta oko njega. Većina djece svoje pokrete i kretnje uspješno formira do četvrte godine. Dalji razvoj psihomotorike karakterizira njeno usavršavanje.

**Opća psihomotorička spremnost**, kao rezultat procesa u kojem se posredstvom tjelesnih vježbi povećava obim i kvalitet kretanja, značajno korelira sa pravilnim i harmoničnim rastom i razvojem (1) morfoloških (procesi rastezanja, diferencijacije tkiva i funkcionalnog dozrijevanja), (2) funkcionalnih (sistem za transport kiseonika i aerobni kapaciteti), (3) kognitivnih (prijem, zadržavanje i transformacija informacija i efikasnost u novim netipičnim situacijama), (4) konativnim (modaliteti reakcija i sposobnost adaptacije) i (5) sociološkim (društvene grupe, organizacije i institucije).

**Psihomotorička aktivnost** se usmjerava prije svega na razvijanje i usavršavanje: snage (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...), brzine (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...), izdržljivosti (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje), gibljivosti (aktivne kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja), koordinacije (brzinske, ritmičke, orijentacije) agilnosti (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima), ravnoteže (statističke i dinamičke - bez rekvizita i sa rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlizi) i preciznosti (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje).

Za razvoj djeteta značajno je da ono bude aktivno na prikladne i različite načine, što se postiže osmišljenim povezivanjem onih dječijih aktivnosti u kojima se dijete najadekvatnije ukupno izražava - to su na prvom školskom uzrastu, prije svega, igrovne aktivnosti i igra kao kontekst kreativnog komuniciranja djece sa sobom, s društvom i sa prirodom.

**Izbor modaliteta rada** kojima će se provoditi proces vježbanja uvijek mora biti u funkciji ishoda za postojeće stanje učenika, **bez ikakvih rizika**, posebno kada su u pitanju **vanjska opterećenja**. Temeljna metoda vježbanja je iterativna (ponavljajuća). Ljudski organizam nastoji uspostaviti ravnotežu između povećanog intenziteta motoričkih aktivnosti i trenutnog stanja organizma, zato **podražaji uvijek moraju biti na nivou koji uvjetuje adaptacijske procese**. Razvoj osobina i sposobnosti moguć je jedino u uvjetima **progresivnog i diskontinuiranog opterećenja**. Za istovremeno usavršavanje motoričkih znanja i mijenjanje osobina i sposobnosti najproduktivnija je **situacijska metoda** rada, jer su konačni rezultati vježbanja u pozitivnoj korelaciji sa situacijama u kojima se efekti vježbanja realno mogu primijeniti. Promjena savremenih tendencija učenja i obučavanja, nakon saznanja o

funkcioniranju moždanih hemisfera, usmjerena je prema *sintetičkom metodu* motoričkog učenja - usvajanje i usavršavanje motoričkog akta u cjelini, koncentrišući se na najpravilnije izvođenje najvažnije faze globalne motoričke aktivnosti po principu "pamćenja samo redosljeda elemenata koji se sukcesivno ređaju" (Roger Spirri, 1981). Kod djece, ako nisu u stanju dovoljno brzo i efikasno savladati složenu cjelinu, primjenjuje se *analitički način rada* (izvođenje pojedinačnih elemenata - kombiniranje situacijske i sintetičke). Mora se voditi računa da se **ne mogu forsirati dijelovi u kojima se ne vidi cjelina**. Ako treba naučiti neku igru, učenje treba provoditi cjelovito, a zaustaviti se eventualno samo tamo gdje se cjelina ne može savladati, i to izvan igre, najbolje kao dopunska aktivnost.

Kod djece uzrasta oko šest godina znatno se povećava spremnost za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti, razvijenija je njihova sposobnost kretanja, snaga i izdržljivost. Djeca su sposobna izvoditi pokrete, odnosno kretanja, tačnije, brže, bolja im je prostorna orijentacija i spremnija su i za izvođenje složenijih pokreta. Također, povećana je njihova otpornost na promjene okoline i na promjene izazvane pod uticajem kretanja, odnosno tjelesnog vježbanja. Njihove tjelesne aktivnosti, srazmjerno opterećenju, mogu trajati i do 30 minuta.

Individualne razlike među djecom navedene dobi veće su nego među odraslima i treba ih u radu respektirati. Osim uzrasnog kriterija, u radu s djecom treba uvažavati i mnoge specifične razlike među njima, ali i razlike među starijima.

Oprez u radu s djecom ove ontogenetske dobi potenciran je činjenicom da su vegetativni procesi stabilniji, ali ekonomičnost reakcije je mala i iradijacija je jača od inhibicije, osjećanja su im nestabilna i izazivaju različite reakcije, što rezultira brzom promjenom raspoloženja i podložnošću sugestiji. Usredtočenost na jedanu stvar, aktivnost ili vježbanje ne traje im dugo. Uz to, za njih je najznačajnije šta se događa u datom trenutku, a ne šta je bilo i šta će biti. Kako u funkciji centralnog nervnog sistema moždana kora sve više dominira nad njegovim nižim dijelovima, ograničavajući procesi razdraženja se sve više pojavljuju i osnovni prirodni pokreti djeteta oslobađaju se suvišnih, beskorisnih, sporednih pokreta što djetetu daje mogućnost da sigurnije hoda, trči, skače itd. Razvija se finija muskulatura, osnovni oblici kretanja postepeno se automatizuju, dijete lahko i sigurno koristi samo jednu ruku i nogu. Mada se može javiti i ranije, u ovom periodu počinje i druga denticija, koja može biti jedan od znakova tjelesne zrelosti. Djeca imaju potrebu za više obroka dnevno, jer im je zapremina želuca još uvijek mala i izmjena materije je velika. Srce i dalje zaostaje za porastom cjelokupne tjelesne mase, usporava se frekvencija srčanog rada i akcija postaje ritmičnija. Kako je mreža krvnih sudova relativno sužena u odnosu na kapacitet srca, prisutna je sklonost porasta arterijskog krvnog pritiska. Pošto u ovom uzrasnom periodu okoštavanje grudne kosti i rebra tek počinje, mogući su i različiti deformiteti.

**Odvijanje odgojnoobrazovnog procesa** neposredno prethode mjere sigurnosti: (1) zdravstvenohigijenske, (2) preventivne i (3) mjere asistencije. Briga o zdravlju učenika mora uvijek biti na prvom mjestu. Pored ljekarskog pregleda, nastavnik je dužan u neposrednom radu sa učenicima pratiti i kontrolirati njihovo zdravlje. Uz to, obaveza mu je vodi računa i o higijenskotehničkoj kontroli prostora, prostorija, opreme, sprava, rekvizita i pomagala, kao i o ličnoj higijeni, higijeni odjeće i obuće učenika. Pod preventivnim mjerama podrazumijeva se pregled obuće i odjeće za vježbanje, pregled i ispravnost opreme za vježbanje, izbor terena za vježbanje i drugo. Za vrijeme rada preventivne mjere se sastoje u pravilnom postavljanju sprava, odgovarajućem izboru sadržaja, primjerenom doziranju i distribuciji opterećenja, pravovremenom osiguranju asistencije, prekidu rada u slučaju umora ili zbog drugih razloga. Nakon zvaničnog okončanja rada vježbovni prostor se ostavlja u primjerenom stanju i učenici napuštaju isti. Asistencija (čuvanje i pomaganje) je vid stvaranje sigurnosti i samopouzdanja

kod učenika, ali i sprječavanja padova i ozlijeđa. Čuvanjem se štiti učenik od pada, a pomaganjem mu se olakšava izvođenje vježbe.

**Tok odgojno-obrazovnog procesa** učesnicima bi trebao osigurati usvajanje određenog motoričkog kretanja brže i lakše, ali i uvjete koji će omogućiti najveći mogući uticaj na njihov organizam. Odvijanje odgojnoobrazovnog procesa prema prirodnom redu uvjetno podrazumijeva sljedeće etape: **(1)** upoznavanje (najavljivanje, opisivanje, demonstracija i objašnjavanje) novog motoričkog sadržaja, **(2)** izvođenje motoričkog kretanja, **(3)** ispravljanje grešaka, **(4)** ponavljanje, uvježbavanje i individualno uvježbavanje i **(5)** praćenje i realizacija ishoda. Nakon uspješno provedene tjelesne i psihičke pripreme učenika, slijedi glasno, kratko i razumljivo najavljivanje motoričkog sadržaja. Potom se najavljeni sadržaj opisuje, s ciljem upoznavanja učenika sa osnovnom strukturom vježbe i upozorenja na bitne momente i bitne karakteristike pokreta i kretanja. Demonstracija se izvodi u finalnom obliku. Eventualno objašnjenje treba biti kratko, jasno i glasno, s ciljem podsticanja učenika na razmišljanje, akciju i svjesno aktivno sudjelovanje. U početnom izvođenju će, vjerovatno, pažnja učenika biti usmjerena više na način izvođenja nego na cilj. Također, bit će izraženije prisutne individualne razlike, koje treba uvažavati. Uočavanje i otklanjanje grešaka je izuzetno značajna faza, koja pretpostavlja uočavanje, analiziranje i pronalaženje uzroka te utvrđivanje najkraćeg i najefikasnijeg puta za ispravljanje pogrešaka. Slijedi nakon izvođenja kompletnog motoričkog sadržaja i po principu od krupnijih (odnose se na motoričku strukturu) ka sitnijim odstupanjima od očekivanog ishoda. U fazi nepotpune stabilizacije, djelimične automatizacije i nedorečene individualizacije, motorički akt je nestabilan i podložan različitim uticajima. i nakon njegovog usvajanja u finalnom obliku. Ponavljanjem, uvježbavanjem i individualnim vježbanjem on se stabilizira i prilagođava uvjetima identičnim praktičnoj primjeni, u skladu sa individualnim karakteristikama učenika.

**Najčešći principi** na kojima se zasniva motoričko učenje su: *princip očiglednosti* (sticanje znanja uz pomoć analizatora - čula vida), *princip sistematičnosti* (ponavljanje i usavršavanje racionalnih pokreta i broj ponavljanja, izbor i redosljed vježbi i opterećenje usklađuju se sa mogućnostima učenika), *princip svjesnosti* (aktivno i stvaralačko sudjelovanje učenika ostvaruje se kroz različite sadržaje koji potenciraju samostalnost i odlučnost i mogućnost izbora načina i sredstava za uspješan ishod), *princip individualnosti* (zasnovan je na prirodnoj psihomotoričkoj diferencijaciji i usklađivanju procesa obuke prema mogućnostima, potrebama i interesima učenika), *princip ponavljanja* (osigurava racionalizaciju i trajnost usvojenih sadržaja), *princip odgojnosti* (usmjerenost ka pozitivnim vrijednostima, stavovima i navikama), *princip reverzibilnosti* (podrazumijeva opadanje tjelesnih sposobnosti sa prestankom vježbanja i potencira potrebu za kontinuiranom vježbom u skladu sa tempom njihovog opadanja) i *princip svestranosti* (podizanjem opće tjelesne pripremljenosti, usvajanjem vještina i navika stvara se osnove za kasniju individualnu sportsku diferencijaciju, u skladu sa mogućnostima i interesima učenika).

Kao organizacioni model nastavnik može integrirati sadržaje iz dva ili više predmeta ili oblasti, u zavisnosti od postavljenih ciljeva i očekivanih ishoda. Npr., kroz tematsku cjelinu kojoj je u osnovi ideja ili problem JA - DRUGI - OKRUŽENJE na smislen način mogu se povezati pojedini ciljevi, ishodi i sadržaji iz dva i više predmeta sa razvojnim potrebama djece.

Trajanje rada na odabranoj temi, sadržaji i struktura pojedinačnih časova, variraju u zavisnosti od reakcije učenika. Teme se realiziraju kroz: igru, poligone, stanice, korišćenje sportskih sprava i rekvizita, radionice.



Pored planiranja i realizacije raznovrsnih poligona sa unaprijed definiranim kretnim zadacima (gdje se učenik provlači, šta preskače i kako, koje prepreke zaobilazi i sl.), važno je predvidjeti i postavljanje poligona koji zahtjevaju samostalno rješavanje datog motoričkog problema (učenik sam osmišljava na koji način će savladati prepreke).

Uvijek promovirati nadmetanje sa samim sobom.

Hodanje i trčanje, kad god je moguće, realizirati u prirodi.

U kontekstu tjelesne aktivnosti, nastavnik mora uložiti maksimalan napor kako bi kroz individualizaciju nastave svim učenicima omogućio doživljaj uspješnosti u ovladavanju sve složenijim kretnim zadacima. Saznanje da postoje okretniji ili brži vršnjaci, za dijete ne treba da bude izvor prepoznavanja različitosti i spoznaje sopstvenih osobina (dobrih i manje dobrih) i prihvataća sebe i drugih kao jednako vrijednih.

Kod izbora igara, prednost imaju saradničke igre, mada djeci koja to žele treba omogućiti iskustvo takmičarske situacije, naravno pod određenim uvjetima (insistirati na prijateljskom, fer-plej odnosu i poštovanju pravila; ne precjenjivati značaj pobjede; kontrolirati i suzbijati agresivnost; omogućiti visok stepen učešća svih takmičara; insistirati na samoprevazilaženju i sl.). I u takmičarskim igrama promovirati uvažavanje drugih - protivničkih igrača i saigrača.

Obavezno omogućiti učenicima slobodu izbora kad je riječ o učešću u takmičarskim igrama.

## *Valorizacija efekata*

procesa tjelesnog i zdravstvenog odgoja je procjena ostvarenja cilja - **procjena ostvarenja ishoda** - i odnosi se na uspješnost učenika u svakom od planiranih ishoda. Potrebno je sistemski pratiti i valorizirati rad svakog učenika. Što potpunije informacije su neophodne i učeniku i nastavniku za procjenu i ocjenu njihove uspješnosti. Krajnje, nemoguće je upravljati transformacijskim procesom niti očekivati željene ishode bez stalnog registriranja stanja i promjena u odgojno-obrazovnom procesu.

**Ocjenjivanje i zaključna ocjena su opisni.**

## **VANNASTAVNE AKTIVNOSTI**

34 nastavna sata

## ULOGA I ZNAČAJ

Vannastavne aktivnosti su važan segment života i rada u školi. Osnovno su obilježje savremene škole.

U vannastavnim aktivnostima moguće je prepoznati sklonosti djeteta, prije nego na nastavnom satu. Dijete već svojim opredjeljenjem za određene sadržaje nagovještava nam i nešto o svojoj jačoj strani.

Mogućnost izbora je korak ka slobodi i izražavanju u skladu s mogućnostima i afinitetima. Hoće li to biti gluma, ples, otkrivanje pojedinosti o prirodi, zaštita prirode, proučavanje običaja, prikupljanje podataka o igrama koje su nekad bile popularne ili bavljenje ekologijom, ili možda uživanje u novim pričama i razgovorima o ispričanom, manje je važno. Važnije je da učenici prošire vidike, a istovremeno bogate emocionalni svijet.

### Zadaci

- Povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i vannastavnim aktivnostima
- Usvajanje novih znanja, vještina i navika
- Razvijanje interesovanja za društveno koristan rad.
- Osposobljavanje za aktivnosti u slobodnom vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unapređivanja zdravlja
- Osposobljavanje za aktivno učešće u društvenom životu i njegovom demokratskom razvoju
- Poticanje dječijeg stvaralaštva – kreativnosti
- Osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i kooperaciju sa drugima
- Omogućavanje upoznavanja drugih i drugačijih
- Omogućavanje učenja fleksibilnosti i tolerancije

### **1. Principi na kojima bi trebalo da počiva Plan i program vannastavnih aktivnosti**

- Slobodne aktivnosti su integralni dio odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi i u funkciji su ostvarivanja globalnog cilja odgoja i obrazovanja.
- One se organiziraju u skladu sa interesovanjima, mogućnostima i dobrovoljnim opredjeljenjem učenika.
- Planiranje, programiranje, pripremanje, organizacija i realizacija vannastavnih aktivnosti podrazumijevaju aktivno učešće učenika.
- Vannastavne aktivnosti ne bi smjele ni sadržajem, ni trajanjem preopteretiti učenike.
- One se ne bi smjele pretvoriti u bilo koju vrstu nastavka nastavnog rada.
- Trajanje vannastavnih aktivnosti, njihovi sadržaji i koordinatori - voditelji, se utvrđuju Planom i programom koji se donosi na početku školske godine, a verificira ga Nastavničko vijeće.
- Ako se u okviru nekih vannastavnih aktivnosti ostvaruje i dobit, pravo je učenika da učestvuju u odlučivanju o njenoj namjeni i raspodjeli, pri čemu se isključuje novčano nagrađivanje učenika.

- U skladu sa odgovarajućim propisima škola je dužna da način korištenja tako ostvarenih sredstava regulira posebnim aktima.

### **Oblasti /područj**

U okviru vannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi mogu biti zastupljene slijedeće oblasti:

- Vannastavne aktivnosti iz oblasti nauke
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti kulture i umjetnosti
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti tehnike
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti sporta
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti rada i proizvodnje
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti društvenog života – života zajednice

### ***Evo i mogućih sekcija:***

*Zdravlje i sport*

*Ritmička i plesna sekcija*

*Mladi ekolozi*

*Čuvari narodnog blaga*

*Dramska sekcija*

*Mali hor*

*Mali orkestar*

*Mladi prirodnjaci*

*Mladi slikari*

### **Plan vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:**

- Koliko sati će biti realizirano u okviru vannastavnih aktivnosti u toku školske godine
- Koje oblasti vannastavnih aktivnosti će biti zastupljene u osnovnoj školi
- Dan, sat i mjesto realizacije vannastavnih aktivnosti
- Imena koordinatora – voditelja vannastavnih aktivnosti

S obzirom na to da je u jednoj školi nerealno očekivati da se jednaka pažnja posveti svim oblastima, potrebno je na početku školske godine detaljno razmotriti u kojoj mjeri će pojedine oblasti biti zastupljene.

Od posebnog značaja je da se u Planu vannastavnih aktivnosti odredi dan, sat i mjesto gdje će se one odvijati.

Kada učenici i koordinatori- voditelji znaju da će se aktivnosti odvijati sedmično, ili petnaestodnevno i koliko će one trajati, onda se oni mogu adekvatno pripremiti, biće motivirani za aktivnost, što će značajno uticati na efekte u njihovom ostvarivanju.

Blagovremeno i tačno određenje vremena, mjesta i trajanja aktivnosti ima svoju pedagošku vrijednost i zato ga treba obezbijediti već u Planu na početku školske godine.

Imenovanje koordinatora – voditelja vannastavnih aktivnosti vrši Nastavničko vijeće na početku školske godine i ono ne može biti rezultat licitiranja i dobrovoljnog opredjeljivanja nastavnika, nego izbora na osnovu unaprijed utvrđenih kriterija od strane najvišeg stručnog organa u osnovnoj školi

## **2. Program vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:**

- Vrste aktivnosti (sadržaja), u okviru svake oblasti
- Ko bi trebalo da učestvuje u kreiranju i realiziranju Programa aktivnosti
- Koje organizacione forme aktivnosti će biti zastupljene
- Koje uvjete bi trebalo da obezbijedi osnovna škola da bi aktivnosti mogle biti realizirane (objekti-mjesta, namještaj, oprema, sredstva, materijal i slično).

Svaka oblast podrazumijeva niz konkretnih aktivnosti (sadržaja) za koje će se škola opredijeliti na početku školske godine, vodeći računa o primjerenosti aktivnosti uzrastu djece, njihovim mogućnostima, interesovanjima i potrebama, kao i kadrovskom potencijalu i uvjetima kojima škola raspolaže.

U kreiranju programa i njihovoj realizaciji neophodno je obezbijediti učešće najšireg kruga zainteresiranih, prije svega, djece i njihovih roditelja, specijaliziranih stručnjaka različitog profila (pedagoga, psihologa, ljekara, umjetnika, sportista i dr.) koji se mogu angažirati na profesionalnoj i volonterskoj osnovi.

Škole će na početku školske godine, na osnovu usvojenog Plana i programa vannastavnih aktivnosti poduzeti određene korake kako bi stavila na raspolaganje učenicima i koordinatorima – voditeljima sve raspoložive materijalne resurse, a one koji su neophodni, a koji ne postoje, škola će obezbijediti naknadno u skladu sa mogućnostima i uz pomoć nadležnog ministarstva obrazovanja.

Vannastavne aktivnosti je nužno organizirati na principu homogenih uzrasnih grupa. Samo tada može se postići istinska primjerenost aktivnosti – sadržaja uzrastu, mogućnostima, interesovanjima i potrebama djece, a za većinu članova grupe programi mogu predstavljati realno i optimalno opterećenje što je osnov za ostvarivanje odgojno-obrazovnih efekata u ovome sektoru školskog života i rada. Ovim se postiže i još jedan efekat, a to je povezivanje vannastavnih aktivnosti sa nastavom i uopće sa životom u užoj i široj socijalnoj sredini.

\*\*\*

Različita shvatanja vannastavnih aktivnosti i njihove funkcije u razvoju, odgoju i obrazovanju djece osnovnoškolskog uzrasta do sada dovodila su do dezorijentacije u ovom značajnom sektoru života i rada u osnovnoj školi. Različita shvatanja, otpori, predrasude, pa i tradicionalna opterećenja, trebalo bi da budu podređena nastojanjima koja su izražena u Konceptiji devetogodišnje osnovne škole i prevaziđena decidnim zahtjevima koji se tiču sticanja, razvijanja i usavršavanja profesionalne kompetentnosti svih onih koji su odgovorni za rezultate odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi.

## **PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU SVIH PROGRAMA**

- Adekvatno opremljen i uređen prostor ( namještaj jednostavnih linija, bez oštrih rubova, lijepo dizajniran, lagan, mobilan, moguće su promjene u kombinaciji i usklađivanje s brojem učenika u grupi, djeluje lijepo, primamljivo, vedro);
- Izbor adekvatnih nastavnih sredstava;
- Izbor načina rada u razredu koji obezbjeđuju učenički aktivitet i individualni razvoj;
- Posjedovanje informacija i znanja o promjenama ;
- Uključivanje svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa u realizaciju postavljenih ciljeva;
- Pravovremeni uvid u moguće tematiziranje sadržaja i realiziranje po tematskim krugovima (JA U ŠKOLI; LJEPOTA kao tema sedmice; DOBROTA I POŠTENJE kao tema mjeseca; ZDRAVO DIJETE –tema ....itd)  
ŠTA JE SVE OPASNO?
- Fleksibilno poimanje artikulacije nastavnih sati u prvom razredu i mogućnost organiziranja nastavnog sata u skladu s intenzitetom pažnje, kontinuitetom sadržaja i tematskim vezama, elementima estetskog i etičkog u sadržaju.  
Nastavniku je ostavljena sloboda u artikulaciji vremenske dimenzije sata i izbor metoda i postupaka u skladu sa svim metodičkim preporukama i znanjima;
- Posmatranje roditelja kao partnera u uvođenju promjena .Pravovremeno pripremanje informacija za roditelje i uključivanje u reformu;
- Uvođenje u promjene svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa( seminari za direktore pedagoških zavoda , nastavnike, savjetnike , direktore škola i pedagoge);
- Do 25 učenika u odjeljenju;
- Sa učenicima prvog razreda nije moguć rad u kombinovanim odjeljenjima (U specifičnim okolnostima primijeniti fleksibilniji raspored: realizirati dva sata sa učenicima prvog razreda, potom se uključuju učenici drugih razreda, učenici prvog razreda odlaze, a nastavnik nastavlja rad sa učenicima koji su u drugim razredima);
- **Profil realizatora nastavnih programa u prvom razredu:**  
**Profesor razredne nastave**

## Nastavnik razredne nastave.

### VAŽNE NAPOMENE:

- **Veoma je bitan odabir vježbi oblikovanja i zagrijavanja, a u cilju pravilnog rasta i razvoja**
- **Akcent treba staviti na vježbe zagrijavanja, istežanja vrata, ni u kom slučaju se ne smiju izvoditi isti i nagli pokreti glave**
- **Izbjegavati kretanje u čučnju zbog mogućih oštećenja zglobova**
- **Naročito izbjegavati jačenje sklopa trbušnih mišića zbog povijanja kičmenog stuba**
- **Kod skakanja paziti da vi poskoci budu u pokretima, a nikako veliki doskoci**
- **Kod gimnastičkih preskakanja obratiti pažnju na mogućnosti učenika, te veličinu i visinu predmeta koji se preskaču**

### **SMJERNICE ZA PRAĆENJE I OPISNO OCJENJIVANJE POSTIGNUĆA UČENIKA**

Opisno ocjenjivanje je kvalitativna analiza učeničkih postignuća. Na jednoj su strani ciljevi koje smo definirali, ishodi učenja i indikatori uspješnosti, a na drugoj pokušaj da na određenoj skali postignuća odredimo poziciju svakog učenika. To je kvalitativno ocjenjivanje. Opisno je ocjenjivanje primjereno učenicima mlađeg školskog uzrasta. Programski zahtjevi, s obzirom na sadržaj, nisu obimni, ali su učeniku prevelik teret jer on ne vlada čitanjem kao osnovnim sredstvom, odnosno metodom učenja. Potrebno je mnogo vremena dok stignemo do glasovne analize riječi .

*U prvom razredu osnovne škole predviđeno je opisno iskazivanje uspjeha učenika. To podrazumijeva sistematsko praćenje napredovanja svakog učenika i procjenu stanja i situacije u određenim intervalima. Procjena podrazumijeva iskazivanje kvalitativnih elemenata na početku i nakon određenog vremenskog perioda.*

*Opisna ocjena ima svoju "analitičku strukturu". To su informacije o postignućima u pojedinim segmentima nastavnog program. Na osnovu tih informacija moguće je formirati sliku o napredovanju svakog učenika. To su bitne informacije o nastavniku i njegovoj sposobnost procjene karakterističnih podataka o svakom učeniku koje su istovremeno orijentir za planiranje narednih koraka.*

*Ukupna organizacija rada u razredu mora biti podređena zahtjevu:  
**Obezbijediti napredovanje u skladu s individualnim mogućnostima.***

*U donošenju opisne ocjene morali bismo imati u vidu sljedeće elemente:*

1. *Ostvarivanje konkretnih odgojno-obrazovnih zadataka koji su definirani u Programu (znanja, stavovi ,vrijednosti, vještine )*

2. *Je li učenik usvojio programske sadržaje? ( potpuno ,djelimično ,nije usvojio)*
3. *U čemu je učenik uspješan? Šta je njegova jača strana?*
4. *Koliko je napredovao u odnosu na početak školske godine? (mnogo, malo ,nimalo, kolika je razlika između startne pozicije i sadašnjeg stanja)*
5. *Ima li učenik teškoća? U kojim se to područjima posebno očituje? ( izgovor ,analiza i sinteza, razumijevanje, reprodukcija, odsustvo pažnje, zamjena glasova slov , nemogućnost zaključivanja ..)*
6. *Koje su preporuke za prevazilaženje tih teškoća?*
7. *Koliko je učenik samostalan u radu? ( nesamostalan je ,za najmanju sitnicu traži pomoć, samostalan ,djelimično je samostalan)*
8. *Kakav je njegov odnos prema radu i obavezama?*
9. *Da li može usredsrediti pažnju na sadržaje ?*
10. *Odnos prema drugim učenicima*
11. *Odnos prema nastavnicima*
12. *Druge osobine*

---

Za procjenjivanje i ocjenjivanje je posebno važno:

- Da je zasnovano na kriterijima. Šta ocjenjujem? Kako?
- Da je kontinuirano i zasnovano na praćenju učeničkog rada;
- Da podrazumijeva više aspekata
- Da odražava različitost pristupa
- Da polazi od onog što dijete zna i što je njegova jača strana;
- Da se oslanja na učeničku mogućnost i slobodu samoprocjenjivanja;
- Da su svi učenici uključeni u postupak i da znaju šta ih očekuje;
- Da je ocjenjivanje podređeno važnim ciljevima (znanje, život, rješavanje problema u životnim situacijama), a ne samo zahtjevima nastavne jedinice i apstraktnim ciljevima;
- Da uvažava razvojne karakteristike djece određene dobi i svakog djeteta;
- Da pomaže u identifikaciji djece sa posebnim potrebama;
- Ocjenjivanje vršiti u okolnostima koje su primjerene potrebama djece, ne zastrašivati učenike slabom ocjenom, težinom zadataka;
- Imati na umu da ocjenjujemo baš ono što treba ocjenjivati;
- Ocjenjivati pojedine segmente u odnosu na ciljeve Programa i ukupna postignuća.

## Uvod

Činjenica da u biti svake civilizacije stoji određena religija koja bitno određuje njen karakter, kulturu i način života dovoljno govori o potrebi njenog poznavanja i izučavanja u odgojno-obrazovnom sistemu svakog društva. U našem slučaju riječ je o izučavanju islama kao dominantnog svjetonazora Bošnjaka, na kojem je izgrađena svijest o svijetu i životu kao Božijem daru, u koje su utisnute Njegova neizmjerljiva ljubav i dobrota.

Značaj izučavanja vjeronauke u ovom uzrastu polazi od islamske premise da se svako dijete rađa u čistoj prirodi s kojom je islam u znaku jednakosti kao što je u znaku jednakosti s prirodnim ljepotama koje nas okružuju i govore o ljepoti i dobroti Onoga Koji sve to daje. U tom smislu krajnji odgojni, obrazovni i funkcionalni cilj ovog predmeta jeste sačuvati čistu čovjekovu prirodu kroz faze njegovog sazrijevanja i odgajati u njemu one vrline kojima se čuvaju i podupiru red i zakon, dobrota, ljubav, solidarnost i pozitivne aktivnosti u ime Božije i za Njegovu ljubav, a na korist svoju i svih ljudi.

Nastavni program za prvi razred devetogodišnje osnovne škole pruža početna znanja o vjeri, na način **primjeren** uzrastu, kako bi djeca stekla osnovne predodžbe o njenim principima i vrijednostima te vrlinama lijepog ophođenja i ispravnog suočavanja s problemima u njihovom životnom okruženju.

U okviru predmeta, učenici razmišljaju, istražuju i postavljaju pitanja o svemu i svačemu (svijetu, životu, prirodi i Bogu) i uče da je život vrijednost i Božiji dar. Također uče da ih povezivanje s Bogom, poštivanje Njegovih pravila, vodi sretnom i sigurnom životu. Nastavni predmet Vjeronauka fundamentalno doprinosi izgrađivanju moralno-etičkih vrijednosti u životu mladih.

Za nastavnike kao kreatore nastavnog procesa jedan od najsloženijih, najtežih, ali i najplemenitijih zadataka jeste uvođenje djeteta u spoznaje islama kroz programske sadržaje, preko kojih će se to plemenito i nježno biće, čiji su intelekt i emocije u razvoju, osposobljavati za duhovno i moralno-estetsko poimanje života u okrilju vjere.

Strategije nastave i učenja se izmjenjuju u nastavi vjeronauke i baziraju se na višestrukoj ulozi nastavnika. Nastavnik svakodnevno provodi s učenicima više sati i neposredno učestvuje u formiranju njihove ličnosti, što nameće potrebu stalnog, temeljitog, stručnog i metodičkog pristupa u svakodnevnom djelovanju.

Djelotvoran nastavnik zna **čime i kako** će potaknuti učenike da uče, kako pobuditi interes za rad, njihovu znatiželju, pronicljivost, maštu, emocije, htijenja i sklonosti. Razredni ugođaj, koji je svrhovit, radni, opušten i srdačan, potiče učenika na učenje i održava pozitivan odnos i motiviranost za nastavu. Uz dobro rukovođenje svim aktivnostima, on je preduvjet za postizanje uspjeha i dobrih rezultata. To se postiže kvalitetnom nastavom i kreativnošću, što podrazumijeva skup pedagoško-psiholoških, organizacijskih i didaktičko-metodičkih mjera kojim se postižu progresivne promjene u organizaciji i realizaciji odgojno-obrazovnog rada u stvaralačkim interakcijskim odnosima nastavnika i učenika.

Svakom djetetu treba omogućiti da dođe do izražaja. Sve aktivnosti prilagoditi dječijim psihofizičkim sposobnostima. Procjenjivanje naglašene primjerenosti zasniva se na načelnom stavu poslanika Muhammeda, a.s.: «Olakšavajte, a ne otežavajte!»

Svaki sat započeti Bismillom. Poželjno je uvježbavanje (memorisanje) teksta protegnuti kroz nekoliko sati. Kombinovanjem tradicionalnih metoda, didaktičkih principa zornosti i očiglednosti, oblika rada i primjenom metode aktivnog učenja i interaktivne nastave (igre, pitanja i odgovori, dramatizacije, razgovori, učenički radovi, ilustracije) dosegnut će se **uspješno učenje**.



## **Cilj vjeronauke**

Cilj nastave vjeronauke u prvom razredu je planski i sistematično potaknuti početno uređeno i kontinuirano saznavanje o svojoj vjeri. Time se kreira kvalitetna pretpostavka za dugotrajan, vođeni rast učenika u vjeri.

### **Zadaci vjeronauke u prvom razredu:**

- potaknuti kod učenika ugodno osjećanje nastavnog predmeta Islamska vjeronauka;
- uvesti učenika u temelje islamskog učenja na uzrastu primjeren način;
- upoznavanje učenika sa islamskim pozdravom;
- upoznavanje učenika sa mjestom islama u svakodnevnom školskom životu;
- približiti dječijem svijetu značenje džamije kao bitnog mjesta u njegovom bliskom okruženju;
- insistirati kod učenika na razvijanju poimanja higijene i upražnjavanju higijenskih navika;
- uvesti činjenicu postojanja i veličine Kur'ana u kognitivni i efektivni prostor djetetove ličnosti;
- začeti razumijevanje djetetu bliskog pojma porodice u kontekstu islama;
- pripremiti djecu da kroz nastavu vjeronauke spremno, punije i mnogoznačnije, dočekaju i žive ramazan;
- intenzivirati kod učenika doživljaj Bajrama;
- začeti tok kontinuiranog razvijanja ljubavi prema Muhammedu, a.s.;
- uputiti učenike na ispravan odnos prema prirodi, Allahovom daru i potrebi njenog čuvanja;
- insistirati na formiranju pozitivnih međuljudskih vrijednosti primjerenih ovom školskom uzrastu;
- uvesti učenike u ljepotu islamskog izraza posredstvom ilahije.

## **PROGRAMSKA STRUKTURA PREDMETNIH SADRŽAJ**

### **1. DOBRODOŠLI NA VJERONAUKU**

- Upoznajmo se.
- Moja najdraža igračka.
- Na vjeronauci ćemo učiti.
- Rabbi jessir.

**Didaktičke naznake:** [\[1\]](#)

- Nastavnik će inicirati razvijanje poticajne i slobodne atmosfere za spontano poludirigirano međusobno upoznavanje;
- učenici će donijeti svoju najomiljeniju igračku i po želji podijeliti s drugarima istinu kako je do nje došao i zašto mu je najomiljenija;
- nastavnik će izdvojiti najkarakterističnije segmente iz programa vjeronauke i podijeliti individualne zadatke po afinitetu i sposobnostima, nakon uvida u predznanje učenika;
- učenici pokazuju jedni drugima kako uče, razgovaraju o osjećaju sreće i ugodnosti Božije pomoći;
- nastavnik planira, pomaže učenicima u grupnom i individualnom učenju, vodi i usmjerava aktivnost učenika, pokazuje, demonstrira.

**Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Pravilno učiti Rabbi jessir s prijevodom.
- Razumijevanje da Bog daje dobro i pruža pomoć onima koji traže pomoć.
- Uvježbanost pravilnog izgovora i zapamćenost dove Rabbi jessir.
- Aktivnost na nastavnom satu.

**Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* opisivanje najomiljenije igračke, pravilno i tečno izgovaranje.
- *Likovna kultura:* crtanje najomiljenije igračke.

**2. NAŠA VJERA**

- Islam mi je vjera, islam mi je spas.
- Čemu nas uči vjera.
- Stvoritelj Allah.
- Svi ljudi su pred Bogom jednaki.
- Hasbi Rabbi džellallah - ilahija.

**Didaktičke naznake:**

- Nastavnik će poticati razvijanje svijesti o postojanju Boga te da smo članovi zajednice i da se ponašamo po pravilima i principima vjere, nastaviti izgrađivanje kod učenika lijepih osobina

(bogobožnost) koje vode ka moralnoj savršenosti čovjeka te razvijanje osjećaja zahvalnosti i pokornosti prema Stvoritelju;

- u toku nastavnih sati nastavnik komunicira sa učenicima, priprema i vodi ih kroz aktivnosti dijaloga i interakcije;
- učeničke aktivnosti će se svoditi na crtanje onog što je stvoreno; prezentaciju crteža, estetsku analizu i procjenu crteža;
- u cilju razvijanja ljubavi prema ilahijama nastavnik inicira individualno učestvovanje u zajedničkom učenju te učenje u skladu sa individualnim mogućnostima.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- usvojenost znanja o nazivu vjere, Božijoj Jednoći i činjenici da vjera traži nauku i rad;
- razumijevanje da Gospodar voli dobre i iskrene ljude;
- poštivanje i uvažavanje pripadnika druge vjeroispovijesti;
- razlikovanje etičkih normi: dobro-loše, pošteno-nepošteno;
- uvježbanost pravilnog učenja ilahije;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik*: opisivanje Allahovih stvorenja, pravilno i tečno izgovaranje.
- *Muzička kultura*: uvježbavanje pravilnog interpretiranja ilahije.
- *Likovna kultura*: crtanje Allahovih stvorenja.

### **3. POZDRAV**

- Naziv pozdrava.
- Značenje i prijevod pozdrava.
- Način pozdravljanja.
- Šta želimo onome kome se obraćamo selamom?

#### **Didaktičke naznake:**

- Nastavnik nastoji da kreira takvu razredno-nastavnu klimu u kojoj učenici bez stida i straha iskazuju svoje stavove; razvija osjećaj dužnosti, međusobnog povjerenja, poštivanja, uvažavanja; potiče razvijanje znanja o kulturi ponašanja prilikom susreta, ulaska u kuću i izlaska iz kuće;
- nastavnik planira, osmišljava igre, demonstrira i komunicira sa učenicima;
- učenici razvijaju umijeće ponašanja po pravilima; provedba discipline, međusobnog pozdravljanja, pozdravljanje uposlenih u školi; osmišljavaju i kreiraju prikladan igrokaz u učionici; raspravljaju o ponašanju u pojedinim situacijama.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o načinu pozdravljanja sa muslimanima i pripadnicima drugih vjeroispovijesti;
- razumijevanje pravila lijepog ponašanja;
- razumijevanje da se pozdravom iskazuju svoja osjećanja, znaci pažnje, ljubavi i međusobnog poštovanja;
- osposobljenost za komuniciranje sa drugovima, nastavnikom;
- pozdravljanje u školi, na ulici, u porodici i najbližem okruženju;
- razvijenost osjećaja da se međusobno cijene, uvažavaju, potpomažu, vole;
- učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* izvođenje prikladnih igrokaza, učešće u raspravi o situacijama pozdravljanja.
- *Likovna kultura:* crtanje različitih situacija vezanim za pravila pozdravljanja.

#### **4. UČIM EUZU I BISMILLU**

- Pravilan izgovor teksta.
- Prijevod Euze i Bismille.
- Kako počinjemo svaki posao.

#### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ovog tematskog područja akcentat se stavlja na uvježbavanje pravilnog izgovora Euze i Bismille, opisivanje poslova kad se uči Bismilla te razvijanje sposobnosti koncentracije i pamćenja;
- nastavnik nastoji potaknuti praktično primjenjivanje Euze i Bismille u životu, inicira razvijanje svijesti o Božijoj zaštiti; nastoji jačati uvjerenje u Allahovu ljubav i milost prema nama - Božijim stvorenjima;

- nastavnik promatra i prati učenike u njihovim aktivnostima, osmišljava, priprema i organizira igrokaz u učionici vezan za primjenu Euze i Bismille u realnim životnim situacijama;
- učenici učestvuju u osmišljavanju i realiziranju igrokaza u učionici vezanog za situacije u kojima se uči Euza i Bismilla, crtaju te situacije i učestvuju u aktivnostima u kojima se one uče te aktivno učestvuju u raspravi o ponašanju u situacijama u kojima se one uče.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Pravilnost učenja Euze i Bismille;
- razvijenost osjećaja da svaku novu aktivnost počinjemo Božijim imenom;
- razvijenost uvjerenja da Bog daruje snagu i moć; o prisustvu Božije pomoći te razvijanje navike traženja milosti i zaštite od prokletog šejtana;
- učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* izvođenje prikladnih igrokaza, učešće u raspravi o situacijama i aktivnostima u kojima se uče Euza i Bismilla.
- *Likovna kultura:* crtanje različitih situacija vezanim za učenje Euze i Bismille.

### **5. MOJA ŠKOLA**

- Učenje u ime Allaha.
- Pravila ponašanja.
- Izvršavanje postavljenih zadataka.
- Poštivanje nastavnika.
- Čuvanje materijalnih sredstava.
- Kako nas islam uči da se družimo i uvažavamo.
- Odnos prema starijim.

#### **Didaktičke naznake:**

- Nastavnik kod učenika potiče razvijanje osjećaja pripadnosti učeničkom kolektivu; razvijanje svijesti o obavezama koje treba ispunjavati; razvijanje i učvršćivanje temeljnog osjećaja i stava prema

sebi i prema drugima, razvijanje osjećaja urednosti, čistoće, tačnosti i upornosti, te iniciranje razvijanja navike za savjesno izvršavanje školskih obaveza;

- nastavnik promatra i prati učenike u njihovim aktivnostima, osmišljava, priprema i organizira igrokaz u učionici vezan za primjenu znanja iz ove tematske cjeline;
- aktivnosti učenika se usmjeravaju na ponašanje po pravilima: održavanje higijene u školskom prostoru; disciplinu u školi; uređenje i čuvanje radnog kutka i učeničkih stvari te prakticanje normi finog ponašanja prema starijima.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Odnos učenika prema školskim prostorijama i inventaru;
- nivo razvijenosti osjećaja za korištenje, čuvanje ličnih i zajedničkih stvari;
- razumijevanje pravila ponašanja, rada i reda u školi;
- učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- komuniciranje sa drugovima, nastavnikom;
- uzajamno potpomaganje i saradnja;
- održavanje higijene radnog prostora;
- razvijenost kulture govora i ponašanja prema starijima;
- navikavanje na red i rad;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik*: izvođenje prikladnih igrokaza, pisanje sastava ili pjesmica vezanih za školu, nastavnika, školskog druga.
- *Likovna kultura*: crtanje sadržaja unutarškolskog i vanškolskog okruženja te različitih situacija vezanih za ovu tematsku cjelinu.

### **6. DŽAMIJA**

- Mjesto u kojem se obavlja namaz, gdje se uči i veliča Gospodar.
- Allahu najdraža mjesta.
- Džamija kao mjesto rasadnika ljubavi, tolerancije među ljudima, izvor humanosti, nauke i pravde.

#### **Didaktičke naznake:**

- Nastavnik kroz ovo tematsko područje učenike vodi kroz različite komunikacijske postupke - razgovor sa imamom i ostalim osobljem, razgovor sa starijim osobama, razgovor druga sa drugom; razvija kod učenika bonton ponašanja u džamiji - otkloniti suvišan razgovor, pažljivo slušati; razvija osjećaj za održavanje higijene;
- nastavnik će u okviru govora o džamiji koristiti ilahiju o džamiji, pjesmice i uzrastu prikladne priče;
- nastavnik inicira razvijanje svijesti o kulturi ponašanja prilikom ulaska u džamiju (tiho, čiste odjeće), s ljubavlju i poštovanjem prema Božijoj kući te kroz održavanje higijene razvijati osjećaj i svijest o čistoći;
- nastavnik usmjerava svakog učenika blago i nježno i kod njih inicira razvijanje osjećanja da vole i poštuju vjerske ustanove; pokušava da omogući svakom djetetu da dođe do izražaja; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad;
- učenici crtaju najomiljeniju džamiju; uz nastavnikovu pomoć i vođenje osmišljavaju i realiziraju prikladan igrokaz vezan za pravila ponašanja u džamiji; prikupljaju slike džamija i izrađuju zidni pano;
- u cilju boljeg ovladavanja ovim tematskim područjem, gdje je to moguće, poželjno je organizirati posjetu džamiji, a gdje nije aranžirati posjetu mjesnog imama na nastavni sat te tom prilikom inicirati raspravu o ponašanju u pojedinim situacijama.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o dijelovima i prostorijama u džamiji i njihovoj namjeni;
- lijepo ponašanje;
- usvojenost znanja o tome da se u džamiju ulazi čist, okupan, lijepo i propisno odjeven;
- učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* opisivanje džamije, pričanje doživljaja vezanih za džamiju.
- *Likovna kultura:* crtanje sadržaja unutar džamijskog prostora i van džamijskog okruženja te crtanje džamije iz najbližeg okruženja.

## **7. HIGIJENA I JA**

- Higijena tijela.
- Higijena obuće i odjeće.

- Higijena kuće i dvorišta.

#### **Didaktičke naznake:**

- Nastavnik u okviru ovog tematskog područja inicira razvijanje svijesti o tome da se održavanjem čistoće postiže Allahovo zadovoljstvo; inicira razvijanje urednosti, reda i čistoće;
- nastavnik potiče razvijanje navike za redovno održavanje lične higijene, higijene prostora i higijene okolice; inicira razvijanje osjećaja o potrebi pružanja pomoći u kućanskim i drugim poslovima;
- nastavnik nastoji ustanoviti interesovanja učenika i njihov napredak; razvijenost kreativnih, higijenskih i radnih navika kod učenika; pomaže učenicima u demonstraciji upotrebe sredstava za higijenu te im pomaže u grupnom i individualnom radu;
- učenici nastoje razviti naviku redovnog održavanja higijene; usvajaju pravilnu i praktičnu upotrebu sredstava za higijenu; izrađuju raspored i vode evidenciju urađenih aktivnosti održavanja higijene za svaki dan (upisati + ili -).

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o održavanju lične higijene, higijene ishrane, higijene stanovanja i higijene okoline;
- usvojenost znanja o stavu islama o potrebi održavanja higijene;
- učešće u osmišljavanju i realiziranju igrokaza;
- razvijenost navike za održavanje lične higijene;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* izvođenje prikladnih igrokaza, razvijanje pravilnog izražavanja prilikom opisivanja svoga odnosa prema higijeni sebe i svoga okruženja.
- *Likovna kultura:* likovno izražavanje na teme: moj drug, moj dom, moje dvorište.

### **8. HIGIJENA TIJELA - ZDRAVO DIJETE**

- Lična higijena.
- Pranje, kupanje, oblačenje.
- Njega zuba, kose, noktiju.
- Pranje ruku, bolesti prljavih ruku.
- Čistoća tijela, doprinos zdravlju.



- Voda kao blagodat.

#### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ove tematske cjeline nastavnik nastoji inicirati razvijanje svijesti o tome da Allah voli čiste i uredne; inicirati razvijanje pozitivnih navika, ponašanja u skladu sa higijenom te razvijanje svijesti kod učenika radi izgradnje vlastitog pozitivnog stava o čistoći;
- nastavnik nastoji ustanoviti interesovanja učenika i njihov napredak; razvijenost kreativnih, higijenskih i radnih navika kod učenika; pomaže učenicima u demonstraciji upotrebe sredstava za higijenu te im pomaže u grupnom i individualnom radu;
- nastavnik nastoji kod učenika razviti sposobnost za održavanje lične higijene, korištenje sredstava za ličnu higijenu, uočavanje i procjenjivanje šta je korisno, a šta štetno; nastoji razviti osjećaj za čuvanje, cijenjenje i umjereno trošenje vode;
- učenička aktivnost se usmjerava na crtanje i pravljenje pribora za ličnu higijenu; razvijanje osjećaja za redovno održavanje lične higijene;
- učenici uz pomoć i vođenje nastavnika izrađuju zidni pano "Budi uredan i čist, pa ćeš biti zdrav".

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o načinu i važnosti održavanja lične higijene;
- Razvijenost navike za održavanje lične higijene;
- Učešće u osmišljavanju i izradi zidnog panoa;
- Aktivnost na nastavnom satu;

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* opisivanja svoga odnosa prema ličnoj higijeni, osmišljavanje i izrada zidnog panoa i svoga okruženja;
- *Likovna kultura:* likovno ukrašavanje zidnog panoa, crtanje pribora i sredstava lične higijene.

### **9. KUR'AN**

- Kur'an je Božija knjiga.
- Čemu nas uči Kur'an.
- Subhaneke - dova.

#### **Didaktičke naznake:**

- Nastavnik u okviru ove tematske cjeline kod učenika razvija sposobnost slušanja, svijest o cijenjenju Božije knjige te razvija interesovanja učenika;
- učenici će biti angažirani na crtanju Knjige i slušanju sura iz Kur'ana;
- nastavnikovo angažiranje će biti usmjereno na stjecanje saznanja kod učenika da je Kur'an divna uputa, da smo dužni čitati Kur'an te saznanja da će biti sretni i uspješni oni koji budu poštovali Allahova naređenja iz Kur'ana;
- prilikom učenja dove Subhaneke nastavnik akcenat stavlja na uvježbavanje pravilnog izgovora, razvijanje sposobnosti zapamćivanja i razvijanje ljubavi za učenjem;
- nastavnik pomaže učenicima u grupnom i individualnom učenju, pokazuje, demonstrira, procjenjuje individualna postignuća i interesovanja.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost elementarnih znanja o Kur'anu (Božija Objava, objavljen Muhammedu, a.s., objavljen na arapskom jeziku);
- razvijenost saznanja o važnosti Kur'ana u životu muslimana;
- usvojenost sura iz Kur'ana;
- usvojenost dove Subhaneke;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* pravilnost artikulacije jezičkog izražavanja.
- *Likovna kultura:* crtanje Knjige.

### **10. MOJA PORODICA**

- Članovi porodice.
- Međusobno poštovanje i pomaganje.
- Tvoja uloga u zajedničkom životu.
- Sloga i zajednički život, pažnja, ljubav i briga.

#### **Didaktičke naznake:**

- Cilj ovog tematskog područja je da se kod učenika razvija uzajamno potpomaganje, pružanje pažnje, ljubavi i brige; nastojanje da se komunicira blago, nježno, s ljubavlju sa članovima porodice; navikavanje na red i rad; ispunjavanje svojih obaveza; ponašanje po jasno utvrđenim pravilima;
- nastavnik će svoja nastojanja usmjeriti na razvijanje svijesti o obavezi poštovanja, poslušnosti i međusobne ljubavi i povjerenja unutar porodice;
- učešće učenika će se ogledati u osmišljavanju i izvođenju prigodnih igara (uloga članova porodice), crtanju članova porodice, prezentaciji crteža, planiranju svoga načina učešća u pomoći u porodici.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o radu i dužnostima članova porodice;
- raspored poslova među članovima porodice;
- imenovanje članova porodice;
- nivo razumijevanja uloge i značaja porodice;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o porodici.
- *Likovna kultura*: crtanje članova porodice.

### **11. RAMAZAN I JA**

- Ramazan - najdraži gost, mjesec mira i Božijeg spasa.
- Ramazan u mojoj kući.
- Pripremanje za radosni doček.
- Uređivanje kuće, dvorišta.

#### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ovog tematskog područja nastavnik će kod učenika nastojati inicirati razvijanje svijesti o ispunjavanju individualnih obaveza te solidarnosti i pružanju pomoći;
- učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz pisanja čestitke svojim roditeljima; slušanja ilahije "Hej mubarek ramazan"; crtanja džamije i kandilja; pričanja nekih ramazanskih zgoda;
- socijalna akcija: uređenje učionice vjeronauke i školskog dvorišta u čast dočeka mubarek mjeseca ramazana;
- nastavnik vodi i usmjerava aktivnosti učenika.

**Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o ramazanu;
- nivo razumijevanja obaveza u toku ramazana;
- interpretiranje ilahije;
- aktivnost na nastavnom satu.

**Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o ramazanu, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja ramazana u porodici.
- *Muzička kultura:* uvježbavanje interpretiranja ilahije.
- *Likovna kultura:* crtanje džamije sa kandiljima.

**12. IFTAR I JA**

- radost postača;
- pripremanje iftara i pozivanje rođaka, drugova, komšija i prijatelja;
- upućivanje dove Elhamdulillah - hvala Allahu.

**Didaktičke naznake:**

- Nastavnik će u okviru ovog tematskog područja inicirati usvajanje znanja o iftaru, iftarskim običajima kod Bošnjaka te razvijanje svijesti da u dovi zahvaljujemo Bogu i mislimo jedni na druge;
- nastavnik učestvuje u osmišljavanju i organiziranju prigodnih igrokaza sa učenicima, komunicira sa učenicima i koordinira njihove individualne i grupne aktivnosti;
- učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz crtanja iftara i ramazanskih jela; prezentacije crteža; estetske analize i procjene crteža; osmišljavanja i izvođenja igrokaza u učionici.

**Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o iftaru i ponašanju prilikom iftara;
- razvijenost svijesti da u dovi zahvaljujemo Bogu i mislimo jedni na druge;
- nivo razumijevanja značaja dove;
- aktivnost na nastavnom satu.

### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o iftaru, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja iftara u porodici.
- *Likovna kultura:* crtanje iftara u porodici te raznih ramazanskih jela.

### **13. BAJRAMI I JA**

- Ramazanski bajram.
- Kurban-bajram.
- Bajramski običaji.
- Bajram šerif mubarek olsun.
- Ilahija - Bajram dođe.

### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti znanje o muslimanskim mubarek-danima, o tome kako se čestita Bajram; kako se Bajram obilježava;
- cilj tematskog područja je razvijanje svijesti o humanoj, općeljudskoj i socijalnoj strani Bajrama; održavanje tradicije i običaja te razvijanje ljubavi prema ilahijama;
- učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz izrade čestitki za mubarek-dane; pričanja jednog bajramskog doživljaja; slušanje i uvježbavanja interpretiranja ilahije;
- nastavnik komunicira sa učenicima; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad; pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom učenju te procjenjuje njihova individualna postignuća.

### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o mubarek-danima Ramazanskog i Kurban-bajrama;
- usvojenost znanja o načinu čestitanja Bajrama;
- interpretiranje ilahije "Bajram dođe";
- učešće u zajedničkim aktivnostima;
- aktivnost na nastavnom satu.

### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik*: osmišljavanje i izvođenje prigodnog igrokaza o iftaru, usmeno jezičko izražavanje kroz opis doživljavanja iftara u porodici.
- *Muzička kultura*: uvježbavanje interpretiranja ilahije "Bajram dođe";
- *Likovna kultura*: crtanje iftara u porodici te raznih ramazanskih jela.

#### **14. MUHAMMED, A.S.**

- Rođenje i djetinjstvo.

##### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti znanje o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- cilj tematske cjeline je razvijanje ljubavi prema našem Poslaniku, a.s.;
- slušanje dijela mevluda o rođenju Muhammeda, a.s.;
- nastavnik komunicira sa učenicima; planira, priprema i potiče učenike na kreativan rad; pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom učenju te procjenjuje njihova individualna postignuća.

##### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s.;
- usvojenost znanja o roditeljima Muhammeda, a.s.;
- usvojenost znanja o tradiciji i sadržaju mevluda;
- aktivnost na nastavnom satu.

##### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik*: metodički oblikovano interpretiranje priče o rođenju i djetinjstvu Muhammeda, a.s..
- *Muzička kultura*: melodično izvođenje salavata.
- *Likovna kultura*: bojenje levhe "Muhammed, a.s."

#### **15. PRIRODA I JA**

- Priroda - Božiji dar.
- Allah je Stvoritelj svega.
- Pravila ponašanja.

- Subhanallah - Slava Bogu.

#### **Didaktičke naznake:**

- U okviru ove tematske cjeline učenici će usvojiti saznanja da prirodu treba čuvati, ne uništavati; o imenovanju prirodnih bogatstava; da je prirodno bogatstvo dato čovjeku na korištenje te saznanje da čuvanjem prirode iskazuju svoju ljubav prema Stvoritelju;
- cilj tematske cjeline je razvijanje pozitivnog ponašanja u prirodi; razvijanje svijesti o očuvanju životne sredine; razvijanje ekoloških stavova, pozitivnih navika; razvijanje ljubavi prema prirodi i čuvanje okoliše;
- učeničke aktivnosti će biti raznolike, a sastoje se iz izrade zidnih panoa o zaštiti i čuvanju prirode; organiziranih i vođenih rasprava o ponašanju u pojedinim situacijama;
- nastavnik je češće u ulozi i animatora i koordinatora u okviru učeničkih aktivnosti.

#### **Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o stavu vjere o prirodi i našem odnosu prema njoj;
- imenovanje prirodnih bogatstava naše domovine;
- usvojenost znanja o pravilima ponašanja u prirodi;
- aktivnost na nastavnom satu.

#### **Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* metodički oblikovano interpretiranje priče pravilnom i nepravilnom odnosu prema prirodi, izrada panoa o zaštiti i čuvanju prirode.
- *Likovna kultura:* crtanje prirodnih ljepota po vlastitom izboru te likovno oblikovanje panoa.

### **16. DOBROTA I POŠTENJE**

- Dobro dijete.
- Dobar brat, ili sestra.
- Dobar drug.

#### **Didaktičke naznake:**

- Cilj tematske cjeline je izgrađivanje kod učenika lijepih osobina: biti dobar i pošten;
- učeničke aktivnosti će biti raznolike, što zavisi od kreativnosti nastavnika kao animatora i koordinatora, a može biti izrada pravila ponašanja na razrednom nivou u saradnji sa učenicima;

- nastavnik će osmisliti različite aktivnosti u cilju temeljite obrade ove tematske cjeline, a započet će uzrastu prilagođenim pričama, događajima ili doživljajima vezanim za dobrotu i poštenje te situacijama u kojima ih nije bilo.

**Parametri deskriptivne evaluacije:**

- Usvojenost znanja o dobroti i poštenju;
- ustanovljena prisutnost dobrote i poštenja;
- aktivnost na nastavnom satu.

**Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* metodički oblikovano interpretiranje priča poštenju u dobroti; usmeno prenošenje individualnih doživljaja vezanih za dobrotu i poštenje.
- *Likovna kultura:* crtanje dobrog druga.

**17. GOVORITI ISTINU**

- Spas i sreća u istini.
- Dobra navika - uvijek istinu govoriti.

**Didaktičke naznake:**

- U okviru ove tematske cjeline će se govoriti o važnosti istine u svakodnevnom životu; inicirati razvijanje stava da dobri ljudi i dobri muslimani su oni koji uvijek govore istinu; inicirati razvijanje razumijevanja da Bog voli iskrene i one koji govore istinu;
- nastavnik će kod učenika inicirati davanje obećanja: «Uvijek ću govoriti istinu!», te osmisliti i voditi razgovor o ponašanju u datoj situaciji;
- nastavnik intenzivno komunicira sa učenicima; vodi ih kroz aktivnosti dijaloga i interakcije.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost znanja o važnosti istine u svakodnevnom životu.
- Ustanovljena prisutnost prakse govorenja istine.
- Aktivnost na nastavnom satu.

**Međupredmetna korelacija:**

- *Bosanski jezik:* metodički oblikovano interpretiranje priča o situacijama u kojima je govorena istina i onima u kojima je ona zaobiđena; individualno usmeno ili pismeno izražavanje situacija u kojima je govorena istina i onima u kojima je ona zaobiđena.
- *Likovna kultura:* likovno izražavanje učenika na temu "Istina i laž".



---

[1] U koncepciji NPP islamske vjeronauke za I razred priložena didaktička uputstva uz tematska područja treba razumijevati heurističkim poticajem za nastavnika, a ne receptom uspješno primjenjivim bez obzira na osobine konkretne grupe s kojom nastavnik radi.

[2] Tragom savremenih zbivanja u školi, nastavnik islamske vjeronauke bi mogao inicirati saradnju s nastavnikom bosanskog jezika ponudivši mu sat metodičke interpretacije priče, pjesme predviđene Vjeronaučnim programom, čime bi obogatio svoje metodičke kompetencije rada na tekstu, razvio kvalitetnu međupredmetnu korelaciju i poticao kolegijalnu saradnju u školi.

### **PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA**

**Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:**

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

**Posebni uvjeti:**

Pismena saglasnost nadležnog ureda muftije (shodno odredbi Člana 4. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH)

## PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

1. Nastavu iz predmeta *Bosanski / Hrvatski / Srpski jezik i književnost* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
2. Nastavu iz predmeta *Matematika* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
3. Nastavu iz predmeta *Moja okolina* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
4. Nastavu iz predmeta *Muzička kultura* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
5. Nastavu iz predmeta *Likovna kultura* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**
6. Nastavu iz predmeta *Tjelesni i zdravstveni odgoj* u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole mogu izvoditi **učitelji\* / nastavnici / profesori razredne nastave.**

**Napomena: učitelji\* U skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju**

7. Nastavu *vjeronauke* izvode **nastavnici/profesori vjeronauke.**

Pored nastavnika iz prethodnog stava, nastavu iz odgovarajućeg nastavnog predmeta mogu izvoditi i lica sa završenim I (Prvim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (dodiplomski studij) u trajanju od najmanje tri, odnosno četiri studijske godine, sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Bakalaureat/Bachelor** za određenu oblast, odnosno sa završenim II (Drugim) ciklusom odgovarajućeg studija visokog obrazovanja (postdiplomski studij), sa akademskom titulom i stručnim zvanjem **Magistra** za određenu oblast, odnosno završenim trećim ciklusom studija i naučnim zvanjem **Doktor nauka ili Doktor umjetnosti** i odgovarajućim stručnim profilom. Ukoliko lice iz prethodnog stava u toku studija nije polagalo ispit iz pedagoško-psihološko-metodičke grupe predmeta, dužno je ove ispite položiti u roku od godinu dana od dana stupanja na posao nastavnika.

Broj: 10-38- /12  
Goražde, .2012.godine

**DOSTAVLJENO:**  
- Svim osnovnim školama  
- Evidenciji

**MINISTRICA**  
Alma Delizaimović, mr. sci.

